

**METODIKA
MOTIVAČNÍCH A PODPŮRNÝCH
AKTIVIT PRO MLÁDEŽ**

LADA ŠŮLÁKOVÁ

METODIKA
MOTIVAČNÍCH A PODPŮRNÝCH
AKTIVIT PRO MLÁDEŽ

LADA ŠŮLÁKOVÁ

© Člověk v tísní, o. p. s., 2013

Publikaci k vydání připravila regionální pobočka v Bílině
(www.clovekvtsni.cz/bilina)

ISBN: 978-8087456-39-2

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Projekt „Preventivní, motivační a podpůrné programy sociální integrace v Bílině“ je financován z ESF prostřednictvím OP LZZ a ze státního rozpočtu ČR.

OBSAH

Úvod	6	3.6.2 Elektronická klientská dokumentace (ARUM)	33
Použité zkratky	7	3.7 Zákonná úprava	33
1. Cílová skupina a její specifika	8	3.8 Doporučení pro praxi	35
1.1 Charakteristika cílové skupiny	8	4. Skupinová práce s klienty	35
1.2 Kdo je typický klient aneb východiska pro přímou práci „Typický“ klient	9	4.1 Smysl skupinových aktivit	35
1.3 Úskalí přímé práce, hranice služby a limity klientů	10	4.2 Struktura skupinových setkání	37
Role pracovníka	12	4.3 Podpůrná skupina pro mládež se zaměřením na předprofesní přípravu	39
Rizika během spolupráce s klientem	13	4.4 Preventivní skupina pro náctileté	41
Limity ze strany klientů	14	4.5 Další typy skupinových aktivit	42
2. Kontext služby	15	4.5.1 Otevřený klub	42
2.1 Prostředí a regionální specifika	15	4.5.2 Zájmové dílny	42
Obecné informace o pobočce Člověk v tísni, o. p. s.	16	4.5.3 Jednorázové zážitkové a poznávací akce	44
2.2 Cíle a zásady poskytování služby	17	4.5.4 Besedy s hosty	45
2.3 Nabídka motivačních a podpůrných aktivit pro mládež	19	4.5.5 Pobytové výjezdy	46
2.4 Spolupráce s ostatními službami	19	4.6 Doporučení pro praxi	47
3. Individuální práce s klienty	21	5. Motivační streetwork	48
3.1 Smysl individuální práce	21	5.1 Popis prostředí výkonu motivačního streetworku	48
3.2 Zahájení spolupráce s klientem	22	5.2 Přínos motivačního streetworku	48
Prvokontakt	24	5.3 Zkušenosti z praxe na TP a praktické tipy	50
Dohoda o podmínkách spolupráce	25	6. Spolupráce s institucemi	51
3.3 Plánování průběhu služby, individuální plán	26	6.1 Základní a střední školy	51
3.4 Průběh a podmínky ukončení spolupráce	28	6.2 OSPOD	52
3.5 Inovativní metody a nástroje pro přímou práci	29	6.3 Služby „návazné“ péče	52
3.5.1 Prospěchové Restitipendium od Patria Finance, a.s.	29	6.4 Volnočasová zařízení	53
3.5.2 Motivační program „It's In U2“	30	7. Kazuistiky	54
3.5.3 Motivational Interviewing (MI)	31	7.1 Příklady dobré praxe	54
3.6 Povinná dokumentace	32	7.2 Příklady špatné praxe	61
3.6.1 Dokumentace vztahující se k projektu	32	8. Ukázka podkladů pro realizaci strukturovaných skupinových setkání	66
		Použitá literatura	72

ÚVOD

Dostává se Vám do rukou metodická příručka, která má být přínosem především těm z vás, kteří se systematicky zabýváte prací s dětmi a mládeží. Představujeme zde množství inovativních metod a technik, které se, jak doufáme, stanou podnětnou součástí Vaší praxe.

Jako mnoholetí poskytovatelé služby nízkoprahového centra si velmi dobře uvědomujeme, jak obtížné někdy může být zaujmout a dlouhodobě motivovat klienty ve věkové skupině 15-21 let. Proto jsme řadu našich aktivit směřovali právě do této oblasti.

Aktivita s názvem Motivační a podpůrné aktivity pro mládež byla realizována v rámci projektu „Preventivní, motivační a podpůrné programy sociální integrace v Bílině“, který byl financován z ESF prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního rozpočtu ČR.

Zaměřili jsme se zde především na individuální sociální práci a na skupinové aktivity, které vedly klienty ke zdokonalování rozličných kompetencí, zlepšování jejich schopností a posilování sebevědomí. Měly je motivovat k dalšímu vzdělávání či hledání pracovního uplatnění.

Věříme, že tato příručka pro Vás bude inspirací pro realizaci podobných projektů a umožní usnadnit a zpestřit Vaši nelehkou práci.

Za projektový tým

Miloš Hrubý, manažer projektu

POUŽITÉ ZKRATKY

- OP LZZ – Operační program Lidské zdroje a zaměstnanost
- NZDM – Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
- MPAM – Motivační a podpůrné aktivity pro mládež
- KAPPO – Kariéerní a pracovní poradenství
- PPV – Program podpora vzdělávání
- MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí
- ÚP – úřad práce
- KÚ ÚK – Krajský úřad Ústeckého kraje
- NNO – nestátní nezisková organizace
- MP – Městská policie
- PČR – Policie České republiky
- FOD – Fond ohrožených dětí
- ASZ – Agentura pro sociální začleňování

1. CÍLOVÁ SKUPINA A JEJÍ SPECIFIKA

1.1 CHARAKTERISTIKA CÍLOVÉ SKUPINY

Cílovou skupinu, které se týkají motivační a podpůrné aktivity pro mládež (dále MPAM) lze vymezit takto:

- mládež se pohybuje ve věkovém rozmezí 15 – 24 let¹;
- mládež pochází z prostředí, které vykazuje znaky sociální exkluze;
- sociálně patologické jevy jsou běžnou součástí jejich každodenní reality;
- mládež často vyrůstá v rodinách, které neplní některou nebo všechny základní funkce rodiny, dochází tak k přebírání neefektivních či deviantních vzorců chování, na základě ní může být vybrána neefektivní životní strategie;
- časté neúspěchy na trhu práce z hlediska nedostatečné kvalifikační přípravy a absence klíčových kompetencí, které jim rodina není schopna předat;
- často mají pouze základní vzdělání a na další studium rezignují;
- evidence na úřadu práce, ještě před dosažením zletilosti;
- seberealizace probíhá v disociálních sociálních skupinách, kde často nekriticky podléhají negativnímu vlivu svých vrstevníků;
- sebevědomí je nevyrovnané, dochází k častým výkyvům;
- mají zkršené představy o sobě a svém

budoucím životě, schází jim perspektiva, žijí „tady a teď“;

- Chování se upíná k činnostem, které vedou ke krátkodobým jednorázovým činnostem, které vyžadují žádné nebo nízké úsilí a mají vysoký „zisk“ pro jedince;
- Nejsou schopni pracovat s překážkami;
- zkušenost s pácháním trestné činnosti, které se již sami dopustili;
- vzory, které jsou jim předkládány společností, není jedinec, vzhledem ke svému sociálnímu nastavení schopen následovat;
- vzdělání není považováno, ani jim v rámci procesu primární socializace předkládáno jako vyšší hodnota, dochází tak k častému selhávání v době primárního vzdělávání;
- sekundární vzdělávání se jim často jeví nedosažitelným dojmem.
- rodina nepovažuje vzdělání za hodnotu, nízká podpora a zájem ze strany rodiny;
- zkušenosti s poruchami chování (záškoláctví, problém či agresivní chování a nebezpečné experimentování s hazardem, drogami, lichvou, promiskuitní chování a trestná činnost.
- chtějí ve svém životě něco změnit, ale neví, jak a nevěří, že to dokážou;
- potřebují doprovázet na své cestě, potřebují místo, kde se mohou seberealizovat;
- špatně se orientují se ve svých možnostech a ve své reálné životní situaci;
- mají sklony k pasivitě a rezignaci nad aktivním utvářením svého života;
- projevuje se u nich zvýšená citlivost maskovaná „frajerstvím“;
- častá je u nich nedůvěra vůči dospělým autoritám a institucím.

1.2 KDO JE TYPICKÝ KLIENT ANEB VÝCHODISKA PRO PŘÍMOU PRÁCI

Tato kapitola by měla sloužit k základní „charakteristice“ klienta, který může využívat nabídku motivačních a podpůrných aktivit pro mládež. V praxi však může být označení „typický klient“ značně problematické a zavádějící. Vždy je třeba si uvědomit, že se jedná o jedinečného mladého člověka s jedinečným životním příběhem, který je v aktuální situaci a přichází s konkrétním očekáváním od služby a od pracovníka.

Sociální pracovník by měl mít toto vždy na paměti a měl by se vyhnout jakémukoli zobecňování a paušalizaci klientů. Klienty není možné v žádném případě posuzovat podle obecných kategorií. Každý z nich bude vyžadovat jiný přístup a jiný způsob práce.

Pracovník by měl být vždy schopen sebereflexe po profesní i osobní stránce a měl by si být dobře vědom svých rezerv, stereotypů a předsudků, které může mít vůči cílové skupině či konkrétnímu klientovi. K odstranění těchto problémů či získání nadhledu pravidelně slouží pravidelná intervize s kolegy či odborná supervize. Důležité je také umět předat klienta kolegovi či jiné službě, pokud spolupráce není možná.

Vhodným názorovým východiskem v oblasti pomáhajících profesí (s terapeutickým přesahem), ze kterého může koordinátor služby vycházet, je přístup zaměřený na klienta. Zdůrazňuje význam spolupráce, autenticity a tzv. evokace, která je založena na poskytnutí co možná největšího a chráněného prostoru klientovi s cílem poznat podrobně jeho osobnost, výchozí životní situaci a zmapovat očekávání a potřeby, s nimiž do služby vstupuje.

Spolupráce s klientem dle uvedených požadavků je vždy „během na dlouhou trať“ a vyplatí se dát si tu práci klienta dobře poznat a ujistit se, že nám důvěřuje. Terminologie vycházející ze systemického přístupu tuto fázi procesu navázání spolupráce s klientem označuje pojmem připojení pracovníka ke klientovi.

Klient může mít za sebou již hodně životních zkušeností, které pro něj nebyly vždy bezbolestné.² Může v sobě také nosit apriorní nedůvěru vůči dospělým autoritám, „které ho již tolikrát zklamaly“. Koordinátor motivačních a podpůrných aktivit pro mládež (jak již název této pozice napovídá) může být první pozitivní dospělou autoritou, která je pro něj důvěryhodná, autentická, má pro něj porozumění a nesoudí ho. Je však potřeba si uvědomit, že v některých případech bude trvat delší dobu, než vám skutečně uvěří a než se rozovídá.

DOBŘE NĚKOHO
POZNAT
SE VYPLATÍ...

„TYPICKÝ“ KLIENT

V úvodu této kapitoly jsme si podrobně charakterizovali cílovou skupinu. Nyní se pokusíme blíže seznámit s „typickým“ klientem, který právě začal využívat nabídku motivačních a podpůrných aktivit pro mládež. Přichází k nám mladý člověk, kterému je okolo 15 let, právě ukončuje základní školu a neví, kam dál. Rád by ještě šel do školy, ale jeho rodina ho v tom příliš nepodporuje a ani ve svém okolí nemá příliš dospělých lidí, kteří považují vzdělání v životě za důležité a kteří by mu sloužili v tomto ohledu jako pozitivní vzor. Ve škole má průměrný prospěch a jeho reálné šance na výběr dobré a zajímavé školy jsou tím pádem značně omezené. Nemá ujasněné své budoucí profesní směřování a na otázku, co by chtěl ve svém životě dělat a dokázat, odpovídá „nevím“. Stejně tak nedokáže přesvědčivě odpovědět na otázku, v čem jsi dobrý, co jsou tvé silné stránky? V jeho myšlení převažuje orientace na přítomnost, žije „tady a teď“ bez jasnější perspektivy své budoucnosti.

Má snížené (nebo naopak přehnané) sebevědomí a také příliš nevěří dospělým autoritám, vůči kterým se ostře vymezuje. Často chodí ve škole na rozhovory k výchovnému poradci nebo má dokonce již zkušenost s výchovným rozhovorem u sociálního kurátora. Má pravděpodobně také zkušenost s některým ze sociálně patologických jevů. Přizpůsobuje se očekávání a nepsaným (a často velmi tvrdým) „normám“ svých vrstevníků a naopak se bouří proti očekávání dospělých autorit (především rodičů a učitelů), kteří na něj vyvíjí silný tlak – v lepším případě. V tom horším nikoho z dospělých zase až tak moc jeho starosti nezajímají.

Rodinné zázemí není nijak zvlášť podnětné ani harmonické. „Utíká“ z něj do své party

a ke svým zájmům. Způsob, jakým tráví svůj volný čas, je spíše rizikový a neposkytuje mu příležitost rozvíjet své osobní předpoklady a talenty, kterých si často ani není příliš vědom. Nechodí a ani nevyhledává žádné zájmové aktivity (např. kroužky v DDM, hudební, taneční či výtvarný obor na ZUŠ). Vyhledává spíše snazší cesty k dosažení svých cílů, rychle se vzdává, pokud se objeví i menší překážka. Schází mu často podpora ze strany blízkých lidí i sebedůvěra. Přesto v sobě nosí hodně snů a přání.

Důležitým úkolem koordinátora motivačních a podpůrných aktivit pro mládež je pomoci klientovi objevit jeho vnitřní poklady a doprovázet ho kus na jeho cestě k tomu stát se „tím, kým opravdu je“.

1.3 ÚSKALÍ PŘÍMÉ PRÁCE, HRANICE SLUŽBY A LIMITY KLIENTŮ

Nyní se zaměříme na možná úskalí přímé práce s cílovou skupinou a popíšeme si i limity klientů, se kterými je možné se při spolupráci setkat. V následující kapitole vymezíme kontext služby včetně jejích hranic, protože potřebujeme znát také prostor, v němž se s klientem při spolupráci pohybujeme. Vytyčíme tím společné „hřiště“ pro společnou hru. Ve třetí kapitole se pak budeme podrobně věnovat „pravidlům této hry“ a odborným nástrojům, které je možné při ní používat.

Za klienty této služby můžeme považovat mladé lidi, kteří mají silnou potřebu se vymezit vůči dospělým autoritám a nastaveným pravidlům a neustále je testovat či se je snažit dokonce posouvat.

Jednou ze stěžejních rolí, kterou koordinátor motivačních a podpůrných aktivit pro mládež naplňuje, bych označila jako „hraničář“. On je tím, kdo vymezuje hranice služby, hranice kontaktu

a hranice přípustnosti. Zároveň tyto hranice bedlivě střeží a pohybuje se s klienty v jejich mezích. Potřeba hranic je jednou ze základních lidských potřeb (definována tzv. Pessu-BoydenSystemPsychomotorTherapy) a je velmi důležitá obzvláště u mladých lidí, jejichž osobnost a charakter se teprve začíná utvářet a kteří hledají své „místo na slunci“. Ve skutečnosti mají klienti silnou potřebu hranic, ačkoli by si to sami nikdy vědomě nepřiznali.

Klient se potřebuje s hranicemi sžít a přijmout je, aby se v nich dokázal cítit dobře a bezpečně. Koordinátor se však při své práci musí připravit na to, že se klienti budou snažit vymezené hranice nejen prověřovat, ale také se je budou snažit posouvat.

Správné nastavení hranice služby určuje několik faktorů, které jsou spolu vzájemně provázané:

- věková hranice cílové skupiny (15 – 24 let);
- místní příslušnost cílové skupiny (např. Bílina);
- profesionální kontext, do kterého je poskytování služby zasazeno;
- potřeba a očekávání klienta od služby vyjádřené

v podobě konkrétní a uchopitelné zakázky;

- odbornost a kvalifikace koordinátora uvedené služby kvalitně poskytovat, jeho odborné kompetence;
- osobní zralost a schopnost průběžné sebereflexe ze strany koordinátora v průběhu poskytování služby;
- podpora ze strany přímého nadřízeného a manažera projektu;
- znalost všech aspektů profesionální role koordinátora, vědomé a profesionální zacházení s nimi;
- znalost skupinové dynamiky v případě realizace skupinových aktivit;
- dobrá znalost cíle, ke kterému má poskytování služby vést (tj. podpora v oblasti předprofesní přípravy, zvýšení kvalifikace CS a usnadnění jejího pozdějšího vstupu na trh práce);
- dobrá orientace v regionální nabídce služeb návazné péče a správné rozpoznání chvíle, kdy klienta předat do péče dalšího odborníka (např. terapeuta, sociálního kurátora, speciálního pedagoga, ...).

ROLE PRACOVNÍKA

V kontextu poskytované služby by se dalo hovořit o těchto pracovních rolích:

- **hraničář** – vymezuje a udržuje hranice služby, nastavuje a kontroluje pravidla hry (spolupráce), vyhodnocuje, zda pravidla jsou či nejsou dodržována;
- **přůvodce** – provází klienta na jeho cestě za rozpoznáním jeho vnitřní motivace k dalšímu pokračování ve studiu, je vždy o krok napřed, ale dokáže jít i klientovým tempem;
- **navigátor** – svítí klientovi na cestu a pomáhá mu se zorientovat v jeho reálných možnostech a situaci, má roli „ukazatele směru“;
- **katalyzátor pozitivní změny** – klade klientovi ty „správné otázky“, které mu pomohou určit, co ve svém životě chce a potřebuje změnit, aby se dostal tam, kam chce oproti současnému stavu; pomáhá klientovi pojmenovat, kde se aktuálně nachází na „kole změny“ a pomáhá mu požadovanou změnu uskutečnit;
- **aktivizátor** – klienta aktivizuje k akci, podporuje ho konkrétními malými akcemi, povzbuzuje ho při jejich realizaci;
- **učitel (mentor)** – vedle klasického doučování učí klienta novým životním strategiím, rozvíjí a posiluje jeho komunikační dovednosti, je mu pedagogickým vzorem, odměňuje a trestá;
- **trenér (kouč)** – konfrontuje klienta s jeho slabými stránkami a nedostatky a připravuje mu půdu pro jejich zlepšení, vyvíjí na něj tlak a dostává z něj tím to nejlepší, orientuje se na jeho schopnosti a potenciál k růstu, klienta zplnomocňuje a svěřuje mu předem určený podíl odpovědnosti;
- **mediátor** – působí v roli prostředníka mezi klientem a jeho blízkým sociálním okolím (rodina, škola, kamarádi, partneři), role mediátora

není samozřejmá a vyžaduje odborné zacházení a schopnost zůstat v dané situaci neutrální;

- **podporovatel (terapeut)** – v tomto případě není touto rolí myšlena klasická terapeutická práce klinických psychologů, která vyžaduje příslušnou kvalifikaci a dlouhodobý sebezkušenostní výcvik; pracovník v této roli klienta vyslechne a snaží se porozumět jeho trápení, po určitý čas mu jeho těžkosti pomáhá nést, nesoudí ho a vytváří mu bezpečné a podpůrné prostředí; nesnaží se však v žádném případě měnit ani „napravit“ jeho osobnost;
- **moderátor (facilitátor)** – pracovník tuto roli plní při vedení skupinových aktivit, zejména v průběhu pravidelných měsíčních setkání Podpůrné skupiny pro mládež se zaměřením na předprofesní přípravu a Preventivní skupiny pro mládež;
- **„profesionální kamarád“ (peer)** – naplnění této role může být sporné, a pokud není tato role pracovníkem dobře uchopená, může být pro klienta i ohrožující, nezbytnou podmínkou je zde pravidelná individuální supervize.

NERUŠIT „PŘIPRAVUJI PŮDU!“

RIZIKA BĚHEM SPOLUPRÁCE S KLIENTEM

Během spolupráce s klientem se můžeme setkat s různými riziky, které plynou z naší vzájemné spolupráce, ale i osobnostního nastavení pracovníka a klienta. Jedná se tedy zejména o:

- **přenos** – objevuje se v dlouhodobém vztahu klienta a pracovníka a dochází při něm k nevědomému přenosu citlivých emocionálních témat; v profesionálním jednání se u pracovníka projeví přítomností tzv. „slepé skvrny“, kdy není schopen zaujmout k řešení problému klienta objektivní přístup a udržet si od něj patřičný odstup, protože se zakázka klienta setkala s jeho vlastním citlivým tématem, které nemá odborně ošetřené a uzavřené; prostor pro individuální supervizi a předání klienta kolegovi;
- **nadměrná fixace klienta na pracovníka** – překročení hranic služby, pracovník se pro klienta stal spíše kamarádem a tato role převážila nad jeho profesionalitou, klienta na sebe záměrně navazuje

POZOR, PŘEKRAČUJI HRANICI!

a poutá ho ke své osobě; v extrémním případě se může klient do pracovníka „zamilovat“;

- **závislost klienta na službě** – klient není ochotný ukončit spolupráci, ačkoli již došlo k naplnění jeho zakázky a stále usiluje o pozornost pracovníka, vymýšlí si „problémy“;
- **nedodržení vztahu pracovník–klient a jeho překročení** – jakékoli překročení vymezeného profesionálního vztahu; některé situace jsou těsně před stanovenou hranicí, jiné jsou již hraniční (tj. „na hraně“), závažným problémem je, když už došlo k samotnému překročení hranic; dobrým vodítkem je v tomto případě např. Etický kodex sociálního pracovníka a standardy sociálních služeb, kde je toto téma velmi pečlivě ošetřeno, opět je zde nutnou podmínkou pravidelná individuální supervize;
- **rozpory v chování klienta** – něco jiného říká a něco jiného dělá; hledá pro své chování neschetné výmluvy a omluvy a celkově tak maří spolupráci (typicky bez omluvy a opakovaně nedochází na předem smlouvané konzultace, neplní úkoly, porušuje ústní dohody);
- **klient nespadá do cílové skupiny** – může se například jednat o klienta s lehkým či středně těžkým stupněm mentální retardace;
- **závislost klienta na návykových látkách** – představuje jednoznačný signál k ukončení spolupráce a předání jiné službě.
- **problémy ze strany rodičů klienta a jejich nereálná očekávání** – nepřejí si, aby klient pokračoval v další spolupráci; mají sklony přehazovat na pracovníka čím dál větší část své rodičovské zodpovědnosti (výběr vhodné střední školy, opakovaná zastoupení na rodičovských schůzkách, „převychování“ svého dítěte pracovníkem či „domluvení mu“ namísto nich);

- **projevy manipulace** – ať již na straně klienta či pracovníka; pracovník by si nikdy neměl splést aktivizaci klienta s vyvíjením manipulativního tlaku na něj (co by měl klient podle názoru pracovníka udělat, tj. co je pro něj podle jeho mínění „to nejlepší“); v opačném případě, kdy se pracovník setká s manipulativním chováním ze strany klienta, měl by mít možnost toto sdílet formou intervize, supervize a v extrémním případě ukončit s klientem spolupráci a zprostředkovat mu návaznou službu.

LIMITY ZE STRANY KLIENTŮ

Ačkoli je služba MPAM zaměřena na rozvíjení vnitřní motivace klientů a objevování jejich skrytých „pokladů“ a životního směřování, měl by koordinátor služby také vždy počítat s limity na straně klientů, na které může v průběhu spolupráce narazit a které cíl této spolupráce (úspěšné naplnění zakázky, posílení klienta v jeho odhodlání a úsilí) také v konečném výsledku určují. Můžeme si to pro ilustraci představit jako pomyslné váhy, na jejichž jedné misce „vážíme“ potenciál klienta (reálné možnosti klienta v jeho jedinečné situaci) a na druhé jeho limity (reálná omezení vyplývající z jeho sociální situace).

Koordinátor služby by měl být schopen nastavit klientovi spolupráci na míru, tj. zohlednit jeho schopnosti, dovednosti, potřeby, možnosti a omezení. Jako možnou zpětnou vazbou práce koordinátora může být to, že klient se při naší spolupráci cítí dobře. Pokud se to podaří, vytvoří pracovník společně s klientem optimální rámec vzájemné spolupráce. Požadavky, které klade pracovník na klienta musí být přiměřené, jeho věku, schopnostem a dovednostem. Pracovník by měl klienta motivovat, neměl by ho podceňovat ani přeceňovat a snažit se mu poskytnout co nejvíce objektivní zpětnou vazbu.

Toto chování povede k jeho dalšímu osobnostnímu rozvoji. Koordinátor služby by měl schopen nalézt rovnovážnou polohu mezi podporou a stimulací (tlakem) klienta a respektovat jeho individuální odlišnosti. Meze spolupráce si klient určuje vždy sám, pracovník nabízí a klient buď jeho nabídku přijímá, nebo odmítá. Výchozím předpokladem úspěšné spolupráce je dobrý a reálný odhad schopností a omezení klienta a trpělivý doprovázející přístup ze strany pracovníka.

2. KONTEXT SLUŽBY

2.1 PROSTŘEDÍ A REGIONÁLNÍ SPECIFIKA

Město Bílina leží v severozápadních Čechách, na hlavním silničním a železničním tahu mezi městy Most a Teplice. Bílina má 16 tisíc obyvatel a protéká jí říčka Bílina, která se vlévá do Labe. V okolí města se nachází jeden z největších povrchových hnědouhelných dolů v ČR a řada průmyslových podniků.³

Stejně jako v jiných průmyslových městech severních Čech je i v Bílině nadprůměrná nezaměstnanost, což má největší dopad na sociálně slabé jedince. Ve vzdělanostní struktuře obyvatelstva převažuje skupina se základním vzděláním. Míra nezaměstnanosti se dlouhodobě pohybuje kolem 14%.

Město Bílina se problematice sociálního vyloučení dlouhodobě věnuje. Město zahájilo plánování sociálních služeb, ve kterém je zřízena skupina Sociálně vyloučení a osoby v krizi, má jednoho terénního sociálního pracovníka a zahájilo Program podpory sociálního začleňování ve městě.

Dle Analýzy sociálně vyloučených romských lokalit zpracované společností GAC v roce 2006⁴ se v Bílině vyskytují dvě sociálně vyloučené lokality, resp. lokality ohrožené sociálním vyloučením – Teplické předměstí a lokalita Důlní (tzv. „Azylový dům - Papírák“). Miloš Hrubý (2006)⁵ ve své zprávě z výzkumu v Bílině uvádí jako sociálně vyloučenou lokalitu tzv. „Bunkoviště“. V současné době je dle terénních sociálních pracovníků společnosti Člověk v tísni

ni, o.p.s. v Bílině možné za lokalitu ohroženou sociálním vyloučením považovat též sídliště Za Chlumem.

Teplické předměstí

Teplické předměstí je v současné době nejohroženější lokalitou v Bílině. Sídliště bylo dostavěno v roce 1962 a do nových bytů se stěhovali přednostně především neromové ze staré výstavby, např. Důlní. Po dokončení nových a moderních sídlišť se však tito obyvatelé z Teplického předměstí stěhují a uvolněné byty připadají Romům.

Sídliště je tvořeno různě velkými cihlovými a panelovými domy. Město Bílina na tomto sídlišti nevládní již ani jeden byt, ty jsou ve vlastnictví realitních kanceláří Radip a Sever Plus, případně ve vlastnictví soukromých osob, kteří tvoří společenství vlastníků.

Odhady hovoří o tom, že Romové dnes tvoří až 65 procent obyvatel celé lokality. Většina jejich obyvatel je závislá na sociálních dávkách. V lokalitě je častým jevem práce „načerno“, prostituce, prodej drog a lichva, dle terénních sociálních pracovníků společnosti Člověk v tísni, o.p.s. je velkým problémem obyvatel lokality zadlužení, resp. předlužení u nebankovních společností půjčujících na vysoký úrok.⁶

V lokalitě se ve velké míře vyskytují sociálně patologické jevy u mladistvých osob, především užívání návykových látek, drobné krádeže, záškoláctví.

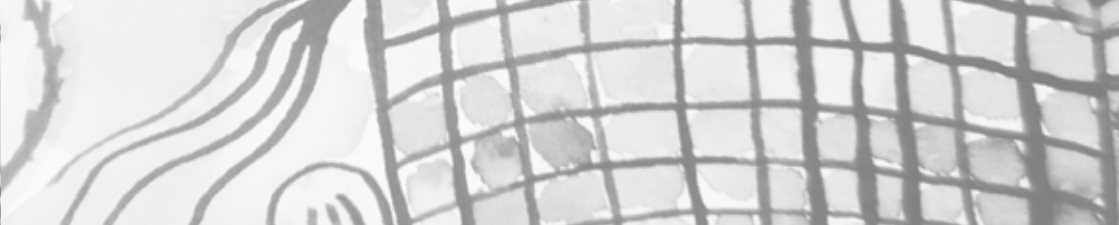
Na Teplickém předměstí provozuje společnost Člověk v tísni, o.p.s. Nízkoprahové zařízení Na Předměstí a zároveň realizuje služby terénní sociální práce, pracovní a dluhové poradenství, doučování v rodinách, specializovanou předškolní přípravu či klub matek.

³O lokalitě Bílina. [on-line] [cit. 15.12.2010]. Dostupné z <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-bilina>

⁴GAC. Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti. [online] [cit. 19.11.2010]. Dostupný na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analýza_romskych_lokalit.pdf

⁵HRUBÝ, M. Sociální diskriminace v Bílině. In JÁRA, M. (ed.) Sociální diskriminace pod lupou. Metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení a zaměstnávání. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-7-6

⁶O lokalitě Bílina. [on-line] [cit. 15.12.2010]. Dostupné z <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-bilina>

Tzv. Azylový dům – „Papírák“

Lokalitu tvoří jednopatrová budova městské ubytovny pro neplatiče se statusem domu s nájemními byty. Azylovým domem je budova nazývána nepřesně, jelikož nespňuje kritéria azylového domu jako sociální služby. U této lokality, na rozdíl od Teplického předměstí, je patrná velká míra prostorového vyloučení.

„Papírák“ je umístěn v areálu dolů, v lokalitě Důlní ulice, asi 15 - 20 minut chůze od centra města. Vznikl v roce 1995 především jako městská ubytovna pro neplatiče z městských nebo jiných nájemních bytů, pro sociálně slabé a pro rodiny nacházející se v krizové situaci. Tato městská ubytovna má statut domu s nájemními byty. O přidělení bytu rozhoduje Rada města na doporučení bytové komise městského úřadu, a to ve spolupráci se sociálním odborem. Posuzuje především míru tísně a její příčiny, počet dětí a jejich věk, zda rodina trvale žije v Bílině apod. V domě se nachází 21 bytů, resp. obytných místností s kuchyňským koutkem a vaříčem. 8 místností má rozlohu 32 m², 13 místností má rozlohu 17 m². Sociální zařízení jsou společná, k dispozici je prádelna a sušárna. Objekt je ve velmi špatném technickém stavu.⁷

V současné době (k 30.6. 2013) žije v ubytovně podle správce objektu Jiřího Šámala celkem 25 osob, z toho 20 dospělých a 5 dětí. Ale např. v roce 2006 byla situace zcela jiná, jak ve své zprávě uvádí Hrubý.⁸ Tehdy žilo v objektu 73 osob, z toho 32 dospělých a 41 dětí. Počet obyvatel ubytovny tak v posledních letech klesl téměř o dvě třetiny. Je to dáno především tím, že bytové, hygienické, sociální a další podmínky v „Papíráku“ jsou velmi špatné a většina rodin, pokud je to jen trochu možné, se snaží zajistit si lepší bydlení, většinou na Teplickém předměstí. Některé rodiny byly z azylového

domu vystěhovány, především z důvodu páchaní trestné činnosti v okolí ubytovny některého člena domácnosti či z důvodu opakovaného porušování řádu.

Tato ubytovna měla být již několikrát zrušena, a to především z důvodu stížností ze strany zaměstnanců a vedení Severočeských dolů Bílina, a.s. Obyvatelé ubytovny totiž páchali v areálu dolů a jeho okolí trestnou činnost – vloupání do areálu dolů, krádeže kovových předmětů, vykrádání aut zaměstnanců před doly apod. Vždy však město po konzultaci se sociálními pracovníky města a společnosti Člověk v tísní, o.p.s. od tohoto záměru upustilo.

Do lokality pravidelně docházejí terénní sociální pracovníci společnosti Člověk v tísní, o.p.s. a terénní pracovník města Bílina.

OBCENÉ INFORMACE O Pobočce ČLOVĚK V TÍSNĚ, O. P. S.

Regionální pobočka společnosti Člověk v tísní, o. p. s. vznikla v Bílině v červenci roku 2005, kdy byla v Bílině v rámci projektu POLIS poskytována terénní sociální práce a poradenství městu v oblasti sociální integrace. V roce 2013 má bílinská pobočka 14 zaměstnanců, kteří realizují registrované služby Terénní programy a Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež a další služby a aktivity, jejichž je MPAM důležitou součástí.

Pracovníci regionální pobočky spolupracují se všemi relevantními subjekty ve městě, mezi něž patří zástupci města a jednotlivých oborů, zástupci ÚP v Teplících, ředitelky a další pracovníci bílinských škol, zástupci PMS Teplice a další. Pracovníci se rovněž účastní plánovacích a strategických procesů ve městě (komunitní plánování, lokální partnerství).

2.2 CÍLE A ZÁSADY POSKYTOVÁNÍ SLUŽBY

Hlavním cílem motivačních a podpůrných aktivit pro mládež (MPAM) je pomocí metod sociální práce, vzdělávacích a volnočasových aktivit navázat kontakt s cílovou skupinou, pomáhat mládeži začleňovat se do majoritní společnosti a tím snižovat míru sociálního vyloučení mládeže.

MPAM poskytují mladým lidem odbornou pomoc, poradenství a podporu v obtížných životních

situacích prostřednictvím odpovídajících sociálních služeb, doprovází klienty obdobím dospívání a nabízí jim bezpečný prostor pro aktivní trávení volného času. Pomocí MPAM se pracovník snaží aktivizovat cílovou skupinu k začlenění a dosáhnout tak pozitivní změny ve způsobu jejího života. Všechny aktivity se dále zaměřují na zvýšení úspěšnosti mladých lidí v jejich předprofesní přípravě a vhodném výběru budoucího povolání.

Mezi specifické cíle služby patří:

- zlepšit kvalitu života mládeže předcházením nebo snížením rizik souvisejících se způsobem jejich života a také chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů;
- napomáhat mládeži k překonání nepříznivé sociální situace pomocí metod sociální práce, individuálních plánů, poradenství nebo zprostředkováním návazné služby;
- individuálně rozvíjet sociální schopnosti, dovednosti a znalosti klientů;
- umožnit lepší orientaci v sociálním prostředí, zůstat součástí přirozeného místního společenství, žít běžným způsobem;
- poskytovat sociální služby v rámci zachování a rozvíjení důstojného života klientů;
- poskytovat informace, poradenství, zprostředkování jiné (návazné) služby;
- poskytovat nezbytnou psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu mládeže během jejich pobytu v zařízení;
- snižovat sociální rizika vyplývající z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování cílové skupiny;
- vyvíjet aktivity k posílení prevence sociálně

⁷HRUBÝ, M. Sociální diskriminace v Bílině. In JÁRA, M. (ed.) *Sociální diskriminace pod lupou. Metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení a zaměstnávání*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-7-6

⁸HRUBÝ, M. Sociální diskriminace v Bílině. In JÁRA, M. (ed.) *Sociální diskriminace pod lupou. Metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení a zaměstnávání*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-7-6

patologických jevů ohrožujících mládež a nabídnout mládeži smysluplné trávení volného času jako alternativu k životu „na ulici“;

- podporovat změnu životních návyků a způsobu života vedoucího k potenciálním konfliktům se společností;
- zvyšovat zájem klientů o mimoškolní zájmové aktivity a bezpečné trávení volného času;
- zvyšovat informovanost klientů o alternativách vzdělávání, trávení volného času, o sociálních službách a dalších možnostech seberealizace;
- umožnit mladým lidem v nepříznivé sociální situaci využívat místní instituce, které poskytují služby veřejnosti, i přirozené vztahové sítě;
- spolupracovat s dalšími subjekty působícími v lokalitě a tím podporovat sociální začleňování uživatelů do skupiny vrstevníků i do společnosti, včetně zapojení do dění místní komunity;
- účinnými a inovativními metodami a nástroji podporovat mladé lidi v motivaci k jejich aktivní a úspěšné předprofesní přípravě.

Služba je poskytována v souladu s těmito základními zásadami:

zachování lidské důstojnosti, ochrany soukromí, podpory samostatnosti, nezávislosti, práva volby uživatele služby, týmového přístupu, přirozenosti prostředí a kontinuity péče. Vychází z individuálních potřeb uživatele, vede ho k samostatnosti a podporuje rozvoj osobnosti. V rámci služby se dbá také na dodržování lidských práv a svobod. Služba je poskytována bezplatně.

Poskytování služby vychází především z těchto principů:

- 1. Nízkoprahovost** – princip, který předchází apriornímu vyloučení některého z potenciálních klientů v důsledku nastavení bariér při vstupu do služby. Těmi mohou být: časová dostupnost, prostorová dostupnost, finanční dostupnost, psychologická bariéra (např. strach z neznámého).
- 2. Dobrovolnost** – každý, kdo vstoupí do služby, není nucen ke zlepšování své situace; vše je pro něj zcela dobrovolné – každý má právo se rozhodnout dle své vlastní vůle a každý má právo kdykoliv odejít či ukončit spolupráci bez udání důvodu.
- 3. Nezávislost** – služba nevytváří prostředí, ve kterém by klienty fixovala a tvořila jim tak závislost na jejím dlouhodobém využívání.
- 4. Rovné příležitosti** – všichni klienti a pracovníci si jsou mezi sebou rovni. Jde o princip, který nečiní rozdíly mezi pohlavím, barvou pleti, rasou, náboženskou a politickou příslušností, místem, ze kterého člověk přichází, majetkem nebo jazykem.

**I NAŠE JAZYKY JSOU
SI ROVNÝ...**

2.3 NABÍDKA MOTIVAČNÍCH A PODPŮRNÝCH AKTIVIT PRO MLÁDEŽ

Nabídka motivačních a podpůrných aktivit směřuje k vytvoření dlouhodobého a funkčního vztahu mezi koordinátorem služby a klientem. Otevírá tak prostor k navázání vzájemné spolupráce. Některé z aktivit jsou inovativní a po dobu tříletého pilotního projektu jsme v praxi ověřovali jejich účinnost. Jedná se především o Podpůrnou skupinu pro mládež v oblasti předprofesní přípravy, Preventivní skupinu pro náctileté a Motivační streetwork. Jednotlivé aktivity spolu navzájem souvisí a tvoří ucelenou nabídku, jejímž cílem je „přitáhnout pozornost“ cílové skupiny a vzbudit u ní zájem o další spolupráci. Smyslem většiny aktivit je posílení vnitřní motivace klientů a rozvoj jejich psychosociálních dovedností.

Všechny aktivity jsou klienty využívány na bázi dobrovolnosti. Klient si může vybrat účast na aktivitě, která ho v danou chvíli nejvíce zajímá či ho nějakým způsobem oslovuje. Koordinátor níže uvedené aktivity klientovi pouze nabízí a nevnučuje je. Nabídka motivačních a podpůrných aktivit pro mládež je cílové skupině představena pro ni atraktivní a srozumitelnou formou.

Komplexní nabídka motivačních a podpůrných aktivit pro mládež zahrnuje:

- osobní konzultace a poradenství zaměřené na oblast předprofesní přípravy (např. pomoc s výběrem vhodné SŠ/SOU, odeslání přihlášky, nabídka prospěchového Restitipendia, ...)
- osobní konzultace a poradenství zaměřené na oblast mezilidských vztahů (problémy ve vztahu k rodičům, vrstevníkům, partnerské problémy);

- individuální doučování (pravidelné či nárazové), příprava na opravné zkoušky;
- zprostředkování kontaktu se střední školou či jinou institucí, doprovod na Dny otevřených dveří;
- specifické nástroje pro práci s vnitřní motivací (vedení motivačních rozhovorů, britský motivační program It's In U2);
- realizace podpůrné skupiny pro mládež se zaměřením na předprofesní přípravu;
- realizace preventivní skupiny pro náctileté;
- realizace Otevřeného klubu v celkovém rozsahu čtyř hodin týdně v odpoledních hodinách;
- motivační streetwork – kontaktování klientů v jejich přirozeném prostředí;
- realizace pravidelných zájmových činností – formou tzv. dílen, klienti si je mohou sami vést;
- realizace zážitkových a motivačních aktivit (jednorázové akce – výlety, exkurze, zážitkové kulturní či sportovní akce);
- realizace pobytových výjezdů mimo lokalitu;
- zprostředkování služby návazné péče.

2.4 SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI SLUŽBAMI

Služba motivačních a podpůrných aktivit pro mládež úzce spolupracuje i s ostatními službami, které poskytuje společnost Člověk v tísni, o. p. s. prostřednictvím Programů sociální integrace (PSI), především pak její regionální pobočka v Bříně. Zde zapadá služba MPAM do celkového kontextu poskytování služeb pro děti a mládež Nízkoprahového centra Na Předměstí, který zahrnuje registrovanou sociální službu pro děti ve věku od 6 – 14 let (tzv. Nízkoprahové centrum pro děti a mládež, NZDM) a specifické programy pro děti a mládež (Karierní

a pracovní poradenství (KAPPO) a Program podpory vzdělávání (PPV). Obzvláště k posledním dvěma jmenovaným má MPAM blízko a sdílí s nimi některé klienty i výchozí principy a cíle spolupráce. Uvedené služby se navzájem doplňují. Služba MPAM je však ojedinělá v rozsahu nabízených aktivit a v inovacích, které přináší a ověřuje.

Koordinátor služby může přijít do úzké spolupráce také s terénními sociálními pracovníky (rovněž registrovaná sociální služba), obzvláště v případech kdy potřebuje kontaktovat rodiče klienta. Zvláštním případem je pak navázání spolupráce s externími subjekty. V průběhu tříletého projektu jsme intenzivně spolupracovali například s pracovníci teplického K-centra fungujícím pod občanským sdružením WhiteLight I., o.s., především pak při realizaci pravidelných preventivních skupin pro náctileté.

Cílem spolupráce s ostatními službami je dosažení tzv. synergického efektu, kdy dochází k účinným propojením a optimalizaci celkového efektu poskytovaných služeb s cílem pozitivně ovlivnit život klienta a vést ho k spoluzodpovědnosti. Pro vytváření synergií platí obecně, že se jejich výsledná účinnost nejen sčítá, ale především násobí. Každá ze služeb nabízí jiný úhel nahlížení na spolupráci s klientem a vzájemná spolupráce může být pro pracovníky navzájem obohacující. Platí zde pravidlo vycházející ze systemického přístupu, které říká, že „více pohledů je lepších než jeden“, tj. „více hlav víc ví“. K tomu je však důležité také efektivní sdílení informací o konkrétním klientovi a otevřená komunikace mezi kolegy. K tomu mohou sloužit metodické či provozní porady a týmové supervize užšího týmu pracovníků, kteří jsou zaměřeni na práci s cílovou skupinou dětí a mládeže.

Služba MPAM je specificky zaměřena na přinášení inovativních nástrojů pro práci s nemotivovanou a rizikovou mládeží a jejich ověřování v průběhu tříletého projektu. Může tedy vycházet z odlišných předpokladů a mít i jiné cíle v porovnání např. s registrovanou sociální službou NZDM.

3. INDIVIDUÁLNÍ PRÁCE S KLIENTY

3.1 SMYSL INDIVIDUÁLNÍ PRÁCE PRO MLÁDEŽ

Individuální práce s klienty je základem a smyslem všech motivačních a podpůrných aktivit pro mládež. Jednotlivé motivační a podpůrné nástroje ve své podstatě slouží k navázání kontaktu a posléze i vztahu založeném na důvěře mezi pracovníkem a klientem. Individuální práce je tak přímo navázána na aktivity otevřeného klubu, podpůrnou skupinu pro mládež, preventivní skupinu pro náctileté, pravidelné zájmové dílny, jednorázové poznávací či zážitkové akce a motivační streetwork.

Cílem individuální práce s klienty je zvýšit pravděpodobnost dokončení učňovského nebo středoškolského vzdělání a dosažení tak zvýšené profesní kvalifikace. Pokud má být cíle dosaženo, je třeba s klienty pracovat dlouhodobě a přistupovat ke každému z nich zcela individuálně. V mnoha ohledech je tento způsob práce velmi podobný individuálnímu plánování, tak jak je chápáno v kontextu registrovaných sociálních služeb.

Individuální práce s klienty se zaměřuje na posílení vnitřní motivace. Pokud klient potřebuje terapeutickou péči, je třeba mu zprostředkovat jinou službu. Vždy se jedná o individuální životní příběh klienta a jeho aktuální situaci, ve které se nalézá. Tomu je potřeba přizpůsobit konkrétní podobu spolupráce a klientovi namíchat pro něj jedinečný mix individuální podpory.

Vymezení prvků individuální práce v kontextu služby MAPM:

- navázání vztahu s klientem prostřednictvím společných zájmových či volnočasových aktivit;
- vytvoření důvěrné atmosféry;
- vedení podpůrného či motivačního rozhovoru, který pracuje s vnitřní ambivalencí a podporuje klienta ke změně pro něj nežádoucího či problémového chování;
- zplnomocnění klienta přenesením částečné zodpovědnosti např. prostřednictvím vedení vlastní zájmové dílny;
- spolupráce s rodinou klienta;
- využití principu mediace;
- stanovení konkrétních cílů a podpora při jejich dosahování;
- podpora v obtížných životních situacích;
- doprovod do institucí;
- individuální doučování, příprava na opravné zkoušky;
- zprostředkování prospěchového Retrostipendia

NAMÍCHEJ
JEDINEČNÝ MIX
PODPORY!

3.2 ZAHÁJENÍ SPOLUPRÁCE S KLIENTEM

Zahájení spolupráce s klientem je proces, ve kterém je zjišťována zakázka klienta a důvody, proč chce se službou MPAM spolupracovat. Zájemce je každý jedinec, který chce s naší službou spolupracovat a jeho cílevědomá činnost vede k tomu, aby se stal klientem.

Zahájení spolupráce s klientem probíhá zpravidla:

- volný klub;
- snowball efekt;
- motivační streetwork;
- přechod z jiné služby;
- doporučení od OSPOD.

Volný klub

K zahájení individuální spolupráce dochází prostřednictvím aktivity Otevřeného klubu, kde s klientem většinou poprvé společně stanovíme jeho prvotní zakázku.⁹ Ta se týká především dlouhodobé podpory v oblasti předprofesní přípravy, konkrétně pak může jít o pomoc s výběrem vhodného studijního či učebního oboru. Asistenci při vyplnění a poslání přihlášky na střední školu (střední odborné učiliště), doprovod na den otevřených dveří, pravidelné doučování, poradenství a pomoc při zprostředkování prospěchového Retrostipendia či například podporu v aktuální obtížné životní situaci klienta.

Snowball efekt

Často se také stává, že nový klient přijde do Otevřeného klubu v doprovodu svého kamaráda, který již službu využívá. Klienti chodí nejčastěji v partách, známý je v této souvislosti tzv. snowball

efekt založený na osobních zkušenostech a referencích blízkého přítele, kterému nový zájemce důvěřuje a je jednoduše zvědavý, jak to „tam vypadá a chodí“.

Motivační streetwork

Další z možností pro zahájení spolupráce je motivační streetwork, během něhož se potenciální klienti osloví s nabídkou motivačních a podpůrných aktivit pro mládež ve svém přirozeném prostředí. Tento způsob oslovení cílové skupiny jsme využívali spíše na začátku projektu při jeho rozběhnutí. Důležité je v tomto případě se co nejvíce cílové skupině přiblížit a vzbudit u ní důvěru a zájem (např. atraktivní a srozumitelnou formou propagačního letáku služby, vhodná komunikace ze strany koordinátora).

Přechod z jiné služby

Klienti se do programu motivačních a podpůrných aktivit pro mládež mohou dostat také tím, že dosáhnou požadované věkové hranice 15 let a volně přejdou z registrované služby (NZDM). Předchází

HELE, SNOWBALL!

spolupráce je tedy již navázána přes kolegy a klienti mají k zařízení důvěru. Nového klienta tedy mohou doporučit i kolegové z ostatních služeb na regionální pobočce ČvT, především pak terénní sociální pracovníci či koordinátoři Programu podpora vzdělávání, kteří mají také napojení na širší rodinu klienta. V tomto se liší služba motivačních a podpůrných aktivit pro mládež oproti NZDM, protože striktně nevyžaduje anonymitu klienta a může spolupracovat i s jeho rodiči, což je také v mnoha případech a má-li být spolupráce dlouhodobě úspěšná, nezbytné.

Doporučení od OSPOD¹⁰

Klienta mohou do služby (MPAM) dále doporučit pracovníci místního OSPOD nebo sociální kurátoři pro děti a mládež, kteří mu mohou stanovit využití služby jako jedno z možných preventivních výchovných opatření. Na koordinátora služby se pak s doporučením konkrétního žáka/studenta nejčastěji obrací také výchovní poradci základních či středních škol. Týká se to ve většině případů zprostředkování prospěchového Retrostipendia jako podpůrného nástroje pro úspěšný vstup na SŠ a zvýšení motivace k jejímu dokončení, kde je úzká spolupráce se školou klíčovým prvkem úspěchu. Se školou je také možné se domluvit na společné realizaci volitelných seminářů (např. dramatický), který představuje vhodný prostor pro navázání další individuální spolupráce s potenciálními klienty.

Vhodným způsobem je také využití konkrétní skupinové aktivity (volnočasové, poznávací či zážitkové) – typicky např. exkurze, výlety, prázdninový tábor či zájmové dílny.

Součástí informování o službě je i distribuce srozumitelných letáčků s popisem služby. Kontakty na koordinátora jsou pak dále vyvěšeny u vchodu do zařízení, na webových stránkách společnosti Člověk v tísni, o. p. s., města Bílina nebo na lokálních informačních portálech. Údaje o službě mohou být rovněž uvedeny v Katalogu poskytovatelů sociálních služeb v dané oblasti.

ZAHÁJENÍ SPOLUPRÁCE S KLIEMEM

- zájemce osloví pracovníka MPAM (sám, s doporučením jiného klienta...);
- zájemce je do služby doporučen pracovníkem jiné instituce;
- pracovník MPAM osloví potenciálního zájemce v rámci motivačního streetworku.

PRVOKONTAKT

Jedná se o procesní záležitost, která má své náležitosti. Pokud si vypůjčím běžně užívanou terminologii ve smyslu registrované sociální služby pro mládež (NZDM), jde o tzv. prvokontakt, který je nutné provést ještě před zahájením spolupráce s klientem.

První kontakt

– jednání se zájemcem o službu – úvodní zjišťování potřeb uživatele

Koná se před začátkem využívání služby. V rámci prvního kontaktu je uživatel seznámen:

- s možností anonymity;
- s veřejným závazkem služby;
- s charakterem a obsahem služby (o jakou službu se jedná, jaké jsou základní principy fungování, jaké je spektrum nabízených aktivit);
- s provozními náležitostmi služby (především seznámení s časovým rozvrhem služby, představení osob zajišťující provoz služby, seznámení s místem realizace služby);
- s pravidly služby;
- s cenou služby;
- s vedením dokumentace. (Herzog, 2008)

Dobře provedený prvokontakt má vést k:

- základnímu seznámení se službou a s konkrétní nabídkou motivačních a podpůrných aktivit pro mládež;
- seznámení s prostorami a otevírací dobou zařízení;
- seznámení s pravidly pro pobyt v Otevřeném klubu;
- ověření zda zájemce spadá do cílové skupiny;
- stanovení prvotní zakázky, se kterou nový zájemce do zařízení přichází;
- vyjasnění všeho, co nového zájemce v souvislosti s poskytováním služby zajímá;
- překonání prvotního ostychu vůči zařízení, službě a pracovníkovi;
- vytvoření důvěry vůči pracovníkovi, který službu poskytuje;
- vzbuzení zájmu o další spolupráci.

Kritéria rozhodující o zařazení zájemce do služby

- zájemce chce k řešení své situace využívat nabídku služeb MPAM;
- zájemce spadá lokalitou, věkem nebo potřebami do cílové skupiny;
- zájemce je motivován ke spolupráci (spolupráce je dobrovolná);
- poskytovatel služby má volnou kapacitu.

Kritéria pro odmítnutí zájemce o službu

- nedostatečné kapacity;
- nesplnění kritérií cílové skupiny;
- nesplnění pravidel služby;
- na základě aktuálního stavu, který by mohl být ohrožující pro ostatní klienty a pracovníky;
- MPAM neposkytuje službu, o kterou má zájem

V případě, že zájemce nemůže být do čerpání služby z výše uvedených důvodů zařazen a je odmítnut, dojde k pomoci či poradenství při zprostředkování jiné služby.

Náhradním řešením pro odmítnutého zájemce o službu může být:

- možnost realizace vlastní aktivity s metodickou podporou (např. zájmová dílna);
- nabídka dobrovolnictví;
- nabídka účasti na jednorázových poznávacích či zážitkových akcích;
- nabídka účasti na táboře.

Samotné zahájení spolupráce s klientem začíná v momentě uzavření písemné Dohody o podmínkách spolupráce (kontrakt).

DOHODA O PODMÍNKÁCH SPOLUPRÁCE

Dohoda o podmínkách spolupráce (dále jen Dohoda) začíná po prvotním kontaktu. Dohoda se uzavírá v Nízkoprahovém centru Na předměstí, klient si může zvolit zda jí chce uzavřít v prostorách Otevřeného klubu nebo individuálně v prostorách konzultační místnosti.

Doporučený postup při uzavírání „Dohody o podmínkách spolupráce, tzv. kontraktování“:

1. Ověření zda zájemce rozumí obsahu a účelu Dohody.
2. Připomenutí informací, které byly zájemci předány při prvokontaktu (pravidla pro pobyt v OK, povinnost pracovníka zachovávat mlčenlivost, otevírací dobu, ...).

3. Poskytnutí informací ohledně individuálního plánování.

4. Sestavení individuálního plánu s ohledem na jeho osobní cíl, který je závislý na jeho možnostech, schopnostech a přáních.

5. Definice prvotní zakázky.

6. Vysvětlení možnosti výpovědi Dohody a její podmínky.

7. Seznámí zájemce o službu s možností podání stížnosti.

8. K uzavření Dohody dochází z dobrovolné iniciativy zájemce o službu, nikdy nesmí být pracovníkem k tomuto aktu nucen.

9. K uzavření Dohody dochází v písemné podobě, uživatel i pracovník stvrdí její uzavření vlastním podpisem. Součástí smlouvy je též souhlas se zpracováním osobních údajů (tzv. Informovaný souhlas). Po uzavření Dohody se zájemce stává klientem služby MPAM. V optimálním případě by si měl nový klient po podpisu Dohody uvědomit své povinnosti vůči zařízení (dodržování klubových pravidel a aktivní spolupráci). Pracovník seznámí klienta také se sankcemi, které by následovaly za porušení stanovených pravidel.

10. Pracovník založí podepsanou Dohodou a Informovaný souhlas do povinné projektové dokumentace (OP LZZ).

3.3 PLÁNOVÁNÍ PRŮBĚHU SLUŽBY, INDIVIDUÁLNÍ PLÁN

Spolupráce klienta při tvorbě individuálního plánu
Spoluúčast klienta na službě může být ve formě jeho aktivní účasti při volnočasových, výchovně-preventivních či vzdělávacích aktivitách, jeho aktivní spolupráce při naplňování cílů individuálního plánu nebo v případě potřeby řešení jeho nepříznivé situace. Významnou spoluúčastí klienta na službě je také možnost vedení a organizování aktivit pro ostatní uživatele klubu, především pak vedení vlastní zájmové dílny.

Spoluúčast klienta na službě může být ve formě jeho aktivní účasti při volnočasových, výchovně-preventivních či vzdělávacích aktivitách, jeho aktivní spolupráce při naplňování cílů individuálního plánu nebo v případě potřeby řešení jeho nepříznivé situace. Významnou spoluúčastí klienta na službě je také možnost vedení a organizování aktivit pro ostatní uživatele klubu, především pak vedení vlastní zájmové dílny.

Individuální plán

Individuální plán je v této souvislosti klíčovým prvkem dlouhodobé práce s klientem, neboť stanovuje a ukotvuje cíl klienta, který si ve spolupráci s koordinátorem sám zvolí. V oblasti pomáhajících profesí existuje celá řada pohledů na proces individuálního plánování. Specifickým případem je pak individuální plánování tak, jak je chápáno

zákonem č. 108/2006 Sb., který jej registrovaným sociálním službám dokonce ukládá jako povinnost. Jedná se však o neregistrovanou službu, která přímo nepodléhá výše uvedenému zákonu. Podmínka individuálního plánování se tedy nevztahuje na všechny klienty, s nimiž je spolupráce navázána.

Průběh individuálního plánování se pak eviduje v naší organizaci prostřednictvím elektronické klientské databázi ARUM, kde se chronologicky zaznamenává klientův průchod službou (jedná se například o stanovení cílů, revize IP, průběžné stanovení dílčích cílů, hodnocení dosažených cílů, uzavření plánu, vyhodnocení jeho úspěšnosti, aj.).

Individuální plánování v rámci naší služby probíhá kontinuálně na základě dohodnutých termínů konzultací, které po předchozí dohodě koordinátora a klienta probíhají např. 1x za týden nebo 1x za 14 dní. Při osobních konzultacích koordinátor a klient společně hodnotí, zda dochází k postupnému naplňování osobního cíle, který si klient při spolupráci sám stanovil. Individuální plán má podobu jasně vymezené konkrétní zakázky a je časově ohraničený. Tato zakázka může v podstatě vzniknout z přímé iniciativy klienta (na základě jeho tzv. objednávky) nebo se může zcela spontánně vynořit při individuální konzultaci s klientem či při realizaci další motivačně-podpůrné aktivity (nejčastěji v průběhu Otevřeného klubu).

Informace týkající se individuálních plánů klientů jsou v rámci bílinské pobočky společnosti Člověk v tísni, o. p. s. sdíleny s kolegy na poradách

služeb pro děti a mládež, případně na supervizích. Tyto informace jsou podrobeny mlčenlivosti všech pracovníků. Pokud si však klient přeje, aby jeho individuální plán zůstal v tajnosti, koordinátor je povinen to dodržet.

Doporučený postup pro stanovení individuálního plánu:

- zmapování současné situace klienta;
- definice problémů, se kterým potřebuje klient pomoci, dále stanovení specifického, měřitelného, atraktivního, reálného a termínovaného cíle, ke kterému by mělo poskytnutí služby klienta směřovat (tzv. princip SMART);
- kritéria hodnocení dosažených cílů (jak poznáme, že bylo cíle dosaženo);
- rozdělení postupných kroků (úkolů) pro klienta a koordinátora služby;
- stanovení předběžného harmonogramu osobních konzultací (jak často se budeme spolu scházet);
- termín průběžného hodnocení (revize dohody) a závěrečného vyhodnocení;
- celkové zhodnocení plánu, jeho přínosu, co se dá pro příště ještě zlepšit.

Stanovení individuálního plánu se může týkat těchto oblastí:

- vztahy (rodina, vrstevníci, partneři, učitelé, spolužáci, ostatní klienti, aj.);
- vzdělávání (pravidelné doučování, pomoc s vývěrem vhodného studijního/učebního oboru, dlouhodobá podpora v oblasti předprofesní přípravy);

- zapojení se do dobrovolnické činnosti;
- drogová problematika;
- prevence v oblasti sociálně patologických jevů;
- zájmová činnost (zplnomocnění k vedení vlastní dílny);
- řešení nepříznivé či akutní sociální situace (odchod z domova, nechtěné těhotenství, osobní krize, ...).

Individuální plán může být ukončen:

- dosažením stanoveného cíle;
- jeho ukončením ze strany klienta (nemá již o stanovený cíl nadále zájem nebo není schopen na úkolu dále pracovat);
- jeho vypovězením ze strany koordinátora v případě, že klient dlouhodobě maří nastavenou spolupráci a nedochází na smlouvené konzultace, porušuje ústní dohody apod.; pokud klient třikrát po sobě nepřijde na předem domluvenou individuální konzultaci bez předchozí a řádné omluvy, je pracovník oprávněn s ním spolupráci ukončit (nejen v případě naplňování IP ale i v rámci spolupráce v průběhu celé služby).
- klient již službu nepotřebuje a je schopen řešit svoje problémy samostatně;
- pozastavení – je možno využít pouze ve výjimečných případech (např. v případě, že se klient dostane do tzv. negativní cílové skupiny nebo není aktuálně schopen z objektivních důvodů na jeho plnění dále spolupracovat)

3.4 PRŮBĚH A PODMÍNKY UKONČENÍ SPOLUPRÁCE

Možné důvody pro ukončení spolupráce vždy záleží na individuálním posouzení ze strany koordinátora. Během spolupráce však může vysledovat určité varovné signály v chování klienta, jejichž opakování ho může vést k okamžitému ukončení spolupráce.

Z praxe se jedná o tyto signály:

- opakovaně nechodí na smlouvané konzultace a není nijak k zastížení;
- „nekomunikuje“ (nereaguje na vzkazy, textové zprávy, e-maily, nezvedá telefon);
- často neplní úkoly zadané v rámci spolupráce na plnění jím stanoveného cíle v IP;
- vymýšlí si a fakticky lže, což je možné objektivně ověřit (např. rozhovorem s rodiči, třídním učitelem, kamarády, ...);
- na individuální konzultace chodí vždy pozdě;
- při nesouhlasu s postupem koordinátora služby se chová agresivně (může pracovníka potenciálně ohrozit);
- nerespektuje autoritu pracovníka;
- není ochotný na sobě pracovat a rozvíjet se;
- má závažné výchovné problémy, které spolupráci narušují či úplně znemožňují;
- nevidí potřebu změny;
- začala se u něj projevat drogová (či jiná)

závislost, má sklony k sociálně patologickému chování (např. hazardní hry);

- nemá o nabízenou službu prokazatelný zájem;
- v jeho chování jsou výrazné prvky ambivalence (něco jiného říká a něco jiného dělá);
- je zde podezření, že se dopustil či plánuje dopustit trestné činnosti;
- zastává zcela pasivní přístup ke svému životu, není schopen si určit žádný cíl spolupráce.

Koordinátor motivačních a podpůrných aktivit pro mládež má vždy na základě svého vlastního posouzení možnost ukončit poskytování služby buď na určité období, nebo zcela. Vždy však záleží na individuálním zhodnocení situace s přihlédnutím k výše uvedeným důvodům klientovy nespolupráce.

Poskytování služby lze samozřejmě v optimálním případě rovněž ukončit v případě, že ji klient již nadále nepotřebuje a jeho situace se stabilizovala (např. zvládl s podporou přestup na střední školu a nyní studuje samostatně, zvýšily se jeho kompetence řešit si své věci sám a další podporu ze strany koordinátora nadále nepotřebuje).

Zvláštním případem ukončení spolupráce je, pokud si rodiče klienta nepřejí, aby službu dále využíval, a pracovníka o tom osobně informují.

Zde je pak možné klientovi a rodičům zprostředkovat či alespoň doporučit některou ze služeb návazné péče (např. odborné poradenské zařízení).

Pokud již došlo ze strany koordinátora k ukončení spolupráce a klient má znovu zájem o její obnovení, je možné se na něm za přísnějších podmínek znovu dohodnout. Zde záleží především na individuálním posouzení předchozí míry maření spolupráce a na aktuální volné kapacitě koordinátora služby.

Pokud zakázka nekoresponduje s cíli služby nebo přesahuje mimo možnosti pracovníka může pracovník pomoci zprostředkovat klientovi jinou specializovanou službu:

Příklady služeb specializované péče:

- poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy;
- pedagogicko-psychologická poradna;
- speciálně-pedagogické centrum;
- K-centrum, pracovníci kontaktních služeb a terénních programů;
- ambulantní odborné poradenské pracoviště pro osoby s duševní poruchou či onemocněním (např. psychiatrická ambulance);
- služby klinického psychologa;
- terapeutická komunita;
- anonymní podpůrné skupiny;
- linka krizové pomoci;
- krizové centrum;
- pracovníci OSPOD;
- sociální kurátor pro děti a mládež.

Při předání klienta do služeb specializované péče mu může být nabídnuta podpora nebo možnost doprovodu při konzultaci s příslušným odborníkem.

3.5 INOVATIVNÍ METODY A NÁSTROJE PRO PŘÍMOU PRÁCI

V oblasti individuální práce s klientem byly v průběhu tří let trvání projektu postupně ověřovány nové metody a nástroje, oproti např. již vyzkoušenému a osvědčenému individuálního plánování s klientem (inspirace registrovanou sociální službou NZDM). U nových nástrojů byly vyhledávány ty, které měly podpůrný charakter a cíleně se zaměřovaly na individuální práci s motivačním mladého člověka.

Při práci byly použity tyto metody:

- prospěchové restitipendium;
- motivační program It's In U2;
- Motivational Interviewing.

3.5.1 PROSPĚCHOVÉ RESTITIPENDIUM OD PATRIA FINANCE, A. S.

Jedná se o nástroj podpory v oblasti předprofesní přípravy, který stimuluje klienta věnovat se sekundárnímu vzdělávání a dosahovat tak lepších výsledků a podstatně zvyšuje šance na jeho úspěšné dokončení. Prospěchové Restitipendium je určeno pro žáky 9. tříd ZŠ a pro studenty 1. ročníků SŠ/SOU a celková částka, kterou v průběhu dvou let středoškolského studia může získat, činí 24. 000,-. První stipendium (částku ve výši 2. 000,-) stipendista získá na konci prvního ročníku, po splnění předepsaných cílů, jako odměnu za své celoroční úsilí. Pravidelná výplata měsíčního stipendia v částce 1.000,- je pravidelně vyplácena až od začátku druhého ročníku až do konce třetího ročníku.

K zařazení do programu je nutno splnit tyto podmínky:

- žádná nedostatečná;
- žádná neomluvená hodina;
- max. počet omluvených absencí do výše 25%;
- alespoň jeden z rodičů nesmí mít vyšší než základní vzdělání;
- prospěch ze čtyř vybraných tzv. klíčových předmětů může být maximálně hodnocen stupněm „dobře“;
- individuální spolupráce s KAPM po celou dobu vyplácení stipendijních příspěvků.

V případě, že je žadatel učeněm oboru určeného absolventům praktických a speciálních škol a lidem s nedokončeným základním vzděláním (tzv. „E“ obory), může být Retrostipendium vypláceno maximálně pod dobu jednoho roku. Ostatní podmínky jsou zachovány stejně.

S klientem, který je do programu zařazený, se následně podepisuje trojstranná Smlouva (příjemce Retrostipendia - zákonný zástupce klienta, zástupce poskytovatele Retrostipendia – Patria Finance, a. s. a zástupce zprostředkovatele Retrostipendia – Člověk v tísni, o. p. s.)

3.5.2 MOTIVAČNÍ PROGRAM „IT S IN U2“

Motivační programu „It's In U2“ („Je to v tobě taky“) pochází z Velké Británie a jeho autorkou je Judy Elliman (společnost SIMA International, Inc). Vychází z pozitivní psychologie a je určený především mladým lidem toužícím odkrýt své silné stránky a nahlédnout, v čem jsou jedineční. Mapuje okruhy vnitřních motivací, se kterými se již člověk narodil a díky kterým může „zazářit“. V ČR

tento zcela ojedinělý motivační program pilotně školila Petra Burdová pod záštitou občanského sdružení Mosty, které je rovněž partnerem projektu „Motivační a podpůrné programy sociální integrace v Bílině“.

Motivační program „It's In U2“ byl v rámci přímé práce používán na naší pobočce od dubna 2010. Celkem jím prošlo 11 klientů s 55% úspěšností dokončení celého programu.

Očekávaný přínos:

- mít v ruce praktický a ověřený nástroj pro posílení vnitřní motivace klientů;
- účinný nástroj k „otevření“ a „rozpovídání“ klientů;
- vytvoření podpůrného prostředí pro úspěšné naplňování zakázek a individuálních plánů;
- prohloubení vztahu s klienty, se kterými jsem již dlouhodobě pracovala (důraz na individuální přístup);
- posílení sociálních a komunikačních dovedností klientů (dodržování stanovených podmínek programu, posílení zdravého sebevědomí a vědomí zodpovědnosti za utváření svého života).

Pro koho je motivační program „It's In U2“ vhodný:

- klient, se kterým se již známe a který je ochotný spolupracovat (účast v motivačním programu je nabízena „za odměnu“;
- klient, který chce o sobě přemýšlet a jít „více do hloubky“;
- má zájem o sebepoznání;
- má alespoň základní podporu ze strany své rodiny.

Reálný přínos pro klienty:

- posílení sociálních dovedností (ohlídat si svoje povinnosti, chodit včas na setkání);
- upevnění zdravého sebevědomí, pojmenování silných stránek;
- prohloubení důvěry;
- zpětná vazba – potvrzení o tom, jaký jsem (shoda mezi tím jak se vnímám a jak mě vidí druzí);
- stanovení reálných cílů, ukotvení v realitě;
- pocit, že se „o mě někdo doopravdy zajímá“.

Rizika a překážky:

- problémy s plněním zadaných úkolů (rušení dohod, klienti nechodili na setkání včas či předem neomluvili svou absenci, neplnili „domácí úkoly“);
- Co dál? – klient si stanovil svůj cíl, ale již dál nic nedělá pro jeho dosažení či mu v tom brání jeho rodina; jak dál pracovat s výstupy z programu;
- zvýšené riziko překročení hranic;
- riziko spojené s oznamovací povinností – díky navozené důvěře se klient může „svěřit“ se závažnou skutečností, která podléhá oznamovací povinnosti;
- klient „zmizí“ bez předchozího varování (nejčastěji z důvodu přestěhování rodiny do jiného města);
- klient se cítí jako „pod lupou“ či může mít „VIP“ pocit – oproti druhým se mu věnuje intenzivní pozornost;
- závist a nepřejícnost ze strany vrstevníků – „chodíš na program = jsi divnej“.

Podrobné informace o o motivačním programu „It's In U2“:

http://spam.osmosty.cz/http://www.simainternational.com/50faces_bio.cfm?id=49

3.5.3 MOTIVATIONAL INTERVIEWING (MI)

V českém prostředí je tato metoda známá jako vedení motivačních rozhovorů a je určena lidem, kteří se potýkají s přítomností ambivalence při svém uvažování o budoucí pozitivní změně. V zahraničním odborném kontextu je známá především ve vztahu k závislým uživatelům návykových látek (Miller, Rollnick, 1983), její principy jsou však obecně platné vždy, když se člověk odhodlává uskutečnit ve svém životě změnu. V ČR je odborníkem na tuto metodu PhDr. Jan Soukup, Ph.D., který je realizátorem střednědobých sebezkušenostních výcviků (okolo 90 hodin) v oblasti vedení MI. Odborně je metoda ukotvena na pražské Klinice adiktologie (1. VFN UK).

Metoda vedení motivačních rozhovorů vychází z několika premis:

- v lidském chování i rozhodování je vždy přítomna ambivalence;
- existuje tzv. efekt obhajování druhé strany;
- „napravování“ klienta proti jeho vůli vyvolává odpor;
- pozor na „záchranářský komplex“, který je často přítomný u pracovníků pomáhajících profesí;
- existuje kruh změny, každá změna má své vlastní fáze a nelze nic urychlit;
- relaps (tj. návrat k původnímu chování) je naprosto normální;
- „tanec s odporem“;
- rozpoznat tzv. „řeč odporu“ a „řeč změny“ je klíčovým prvkem MI a specifickou dovedností pracovníka, kterou je možné se naučit a procvičovat praxí;
- reflexe.

Podrobné informace o motivačních rozhovorech:

<http://motivacnirozhovory.cz/>

ZATANČÍŠ SI
S ODPOREM?

3.6 POVINNÁ DOKUMENTACE

3.6.1 DOKUMENTACE VZTAHUJÍCÍ SE K PROJEKTU

Povinná dokumentace k projektu vychází z instrukcí předepsaných Evropským sociálním fondem a má pevně stanovená pravidla publicity. Existuje Manuál pro publicitu OP LZZ. Publicita zahrnuje propagační letáky na podpůrnou skupinu pro mládež, preventivní skupinu pro náctileté a zážitkové akce. Ke skupinovým aktivitám se dále vztahuje písemná zpětná vazba od klientů. Součástí je i publicita celkové nabídky motivačních a podpůrných aktivit pro mládež. Propagační materiály musí splňovat požadavky donátora služby a zároveň musí být pro cílovou skupinu poskytované služby srozumitelné a atraktivní. V optimálním případě zpracovává všechnu povinnou dokumentaci koordinátor služby ve spolupráci s manažerem projektu. Ten na základě jeho pravidelného půlročního reportingu zpracovává průběžné monitorovací zprávy.

Povinná dokumentace je rozdělena do příslušných monitorovacích období. V praxi je třeba dokládat z každé konzultace s klientem či realizace společné aktivity prezenční listinu. Zároveň je třeba pořizovat věcné zápisy z každé proběhlé porady (provozní, metodické), setkání s partnerem projektu, účasti na vzdělávacích akcích či akcích určených pro odbornou veřejnost (např. konference). Inovativním produktem je v rámci povinné dokumentace kontaktní kniha vykazující s měsíční periodicitou výkon motivačního streetworku.

3.6.2 ELEKTRONICKÁ KLIENTSKÁ DOKUMENTACE (ARUM)

Jedná se o sdílený systém, který jde napříč službami Programů sociální integrace společnosti Člověk v tísni, o. p. s., kam pracovníci zapisují clientské zakázky (v případě individuální práce) či jednorázové aktivity s klienty (v případě skupinové práce). Výkaznictví je v systému prováděno chronologicky pod přístupovým kódem každého pracovníka. Do ARUM je možné nahrávat i dokumenty, které jsou pro spolupráci s klientem relevantní (Informovaný souhlas klienta, Informovaný souhlas zákonného zástupce, Dohoda o podmínkách spolupráce, Plná moc, aj.). Elektronický clientský systém ARUM podléhá mlčenlivosti. Kromě oprávněného pracovníka, který zakládá zakázky a zaznamenává realizaci skupinových aktivit, nemá do profilu konkrétního klienta přístup nikdo jiný s výjimkou jeho přímého nadřízeného a kolegů, se kterými klienta sdílí v rámci poskytovaných služeb. Vykazování jednotlivých úkonů k otevřeným zakázkám slouží také jako nástroj vývoje a průběžného vyhodnocování procesu individuálního plánování s klientem. Je to také užitečný nástroj generující statistická data.

3.7 ZÁKONNÁ ÚPRAVA

Zákonná úprava vztahující se k poskytování služby MPAM se dotýká těchto oblastí:

- právo na vzdělání a osobní rozvoj – Úmluva o právech dítěte, znění přijaté v ČR, Sbirka zákonů č. 104/1991e);
- sociálně právní ochrana dětí – Zk. č. 359/1999 Sb., novelizován 2013;
- zachování mlčenlivosti o klientovi – Zk.

č. 108/2006 Sb. (registrované sociální služby);

- rodičovská zodpovědnost ukotvená v Zákoně o rodině – Zk. č. 94/1963 Sb.;
- ochrana osobních a citlivých údajů – Zk. č. 101/2000 Sb.;
- trestní odpovědnost mládeže, trestání a trestní stíhání mladistvých - v současné platné právní úpravě řešena v Zk. č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a v Zk. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. Trestní odpovědnost a trestání mladistvých je obsaženo v hlavě sedmé, § 74 až 87 tr. zák., řízení proti mladistvým je upraveno v hlavě deváté, § 291 až 301 tr. řádu. V těchto ustanoveních je vyjádřena zvýšená péče, kterou je nutno v celospolečenském zájmu mládeži věnovat (srov. čl. 32 odst. I Listiny základních práv a svobod).
- Z pohledu Zákona o sociálně právní ochraně je zde důležitá nadřazenost oznamovací povinnosti vůči povinnosti zachovat mlčenlivost ve vztahu k informacím týkajícím se klienta. Jedná se o tzv. prolomení mlčenlivosti. Mlčenlivost se zcela prolamuje v případech, kdy jde o podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbávání povinné péče o něj a OSPOD si vyžádá dostupné informace. Zatímco oznamovací povinnost dle § 10 je možné považovat za splněnou i v případě anonymního oznámení, u § 53 to nelze, neboť jeho smyslem je poskytnout OSPODU podklady ve chvíli, kdy již začal věc prošetřovat. Dotaz OSPOD však musí mít určité kvality, aby byl schopen mlčenlivost prolomit (např. musí být dostatečně konkrétní). Na konkrétní dotaz je pak možné poskytnout konkrétní odpověď. OSPODu pak nebudou sdělovány další informace, které se dítěte týkají, pokud přímo nesouvisí s týráním/zneužíváním/zanedbáváním.

Konkrétně je v zákoně č. 359/1999 Sb. uvedeno: Zákon o SPO v § 10 odst. 4 ukládá státní orgánům, pověřeným osobám, školám, školským a zdravotnickým zařízením, popřípadě dalším zařízením určeným pro děti (do 18 let jsou náctiletí stále dětmi!) povinnost oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností všechny skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6 odst 1 zákona o SPO, tj. o děti ohrožené a narušené, a to bez zbytečného odkladu potom, kdy se o takové skutečnosti dozví, bez možnosti dovolávat se povinnosti zachovat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu. Smyslem tohoto ustanovení je předcházet působení nepříznivých vlivů na děti a přijímat včas potřebná preventivní opatření, či zabezpečit odpovídající pomoc zejména dětem zanedbávaným, týraným a zneužívaným. Tímto ustanovením však není dotčena oznamovací povinnost podle trestního zákona.

Jak oznamovací povinnost dle §10, tak povinnost sdělovat údaje dle § 53 nerozlišuje mezi klienty a „neklenty“. Toto rozlišení je významné pouze z hlediska zákona o sociálních službách (Zk. č. 108/2006 Sb.), který pracovníka registrované sociální služby zavazuje k mlčenlivosti.

Klienty je vhodné při prvním setkání upozornit, že pokud se jím sdělené informace budou týkat týrání/zneužívání/zanedbávání dítěte a OSPOD si informace vyžádá, je koordinátor služby povinen je v potřebném rozsahu sdělit. § 53 není přímo konstruován jako oznamovací povinnost oproti oznamovací povinnosti u některých trestných činů (§ 367 a § 368 TZ, například týrání svěřené osoby), kterou má KAPM vůči PČR.

V této souvislosti je důležité vědět, že v případě některých trestných činů je trestné i to,

že je pracovník neoznámí nebo nepřekazí, když se o nich věrohodně dozví.

Nepřekázení trestného činu je trestné u:

- nedovoleného přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159);
- obchodování s lidmi (§ 185);
- znásilnění (§ 185);
- pohlavního zneužití (§ 187);
- zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193).

Neoznámění trestného činu je trestné u:

- obchodování s lidmi (§ 168);
- zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193).

Trestní zákon (Zk. č. 40/2009) vymezuje další trestné činy, které se mohou mládeže přímo dotýkat:

- Ohrožení pohlavní nemocí (§ 155);
- Kuplířství (§ 189);
- Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí (§ 190);
- Trestné činy proti těhotenství (§ 159 – 163);
- Obchodování s lidmi (§ 168);
- Znásilnění (§ 185);
- Sexuální nátlak (§ 186);
- Šíření pornografie (§ 191);
- Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192);
- Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193);
- Svádění k pohlavnímu styku (§ 202);
- Ohrožování výchovy dítěte (§ 201);
- Podání alkoholu dítěti (§ 204);
- Šíření toxikomanie (§ 287).

Koordinátor motivačních a podpůrných aktivit pro mládež by měl mít alespoň základní znalost uvedené legislativy a měl by se v ní umět orientovat.

3.8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

- vytvořit pro každé setkání s klientem bezpečný prostor, aby se v něm cítil dobře;
- dávat pozor na dodržování profesních hranic, znát dobře svou profesní roli a hranice služby;
- být si vědom i limitů klienta a vědomě s nimi pracovat;
- být kreativní a nebát se vlastní improvizace, být připravený „na cokoli“, co se během spolupráce objeví;
- neposuzovat a nehodnotit, s čím klient přichází;
- respektovat klientův jedinečný životní příběh a situaci;
- dodržovat za všech okolností mlčenlivost o sdělených informacích s výjimkou skutečností, které se vztahují k oznamovací povinnosti;
- klient je největší expert na svůj život;
- nepřebírat za klienta zodpovědnost, „nepracovat“ za něj;
- klienta na jeho cestě pouze doprovázet a podporovat ho při jeho samostatných krocích;
- mít souhlas a podporu nadřízeného;
- Chválit, chválit, chválit;
- Trpělivost růže přináší.

**NA VLASTNÍ ŽIVOT
JE EXPERTEM KAŽDÝ
SAM...**

4. SKUPINOVÁ PRÁCE S KLIENTY

4.1 SMYSL SKUPINOVÝCH AKTIVIT

Skupinové aktivity vycházejí z předpokladu, že mladí lidé rádi pracují pohromadě. Klienti se mezi sebou rádi předvádějí a rádi sdílejí stejný prostor. Podle našich praktických zkušeností byla klíčová aktivita Otevřeného klubu pro navázání prvotního kontaktu s klienty a vzájemné navázání kontaktu. Vytvářel se zde bezpečný prostor, ve kterém se mohli jedinci scházet, a ze kterého mohli vzniknout nové zakázky. Pomocí metod založených na sociometrii je možné sledovat chování a hlavně vztahy jedinců v klubu, které nám v přímé práci může pomoci.

Zajímavé jsou v této souvislosti tzv. klubové konstelace, tj. pokaždé je to tak trochu jiný klub podle aktuálního složení klientů v něm. Je to vždy aktuální a zcela neopakovatelný mix „starousedlíků“, kteří docházejí do klubu pravidelně, nově přichozích, či dříve „poztrácených“ a odstěhovaných klientů, kteří se znovu vrátili. Specifická klubová konstelace se pozná např. podle toho, jaký mají klienti k danému prostoru vztah, jestli si váží věcí v něm, jak se zde chovají k sobě i k pracovníkům, zda si chtějí více povídat nebo si jen zahrát fotbal a především nakolik jim činí problém dodržovat klubová pravidla. Otevřený klub patří ke skupinovým aktivitám s nízkou mírou strukturovanosti. V zásadě zde platí „pokud dodržíš pravidla, můžeš se zúčastnit, ale žádná velká aktivita se od tebe neočekává“. Pracovníci do aktivit příliš nezasahují a nechávají klienty, aby si je sami organizovali.

Otevřený klub

Pobyť v otevřeném klubu je velmi specifickou záležitostí, na klienty není kladen žádný velký tlak k tomu, aby vykonávali nějakou činnost. Je jim nabídnuto místo a prostor, kde se mohou sejít a také prostor k tomu, že mohou využít různých sociálních služeb, například poradenství. Tento stav však svádí některé klienty k neaktivitě. Je nutné tedy cíleně pracovat na jejich aktivizaci. Jako vhodný motivační nástroj v průběhu Otevřeného klubu se osvědčila práce s odměnovým systémem tzv. „šeků“. Šek je něco, co můžeš získat, když projevíš svou aktivitu, snahu, s něčím pomůžeš, prokážeš znalost či ochotu pomoci. Představuje určitou formu benefitu a je směnitelný např. za „volné minuty“ na Internetu.

Mezi skupinové aktivity může v našem kontextu zařadit takřka cokoliv od výjezdového pobytu až po podpůrné skupiny pro mládež. Mezi skupinové aktivity patří i zájmové dílny a organizace besed se zajímavými osobnostmi. V podstatě se dá říci, že skupinu tvoří tři osoby a více a již zde může být patrná tzv. skupinová dynamika.

Skupinové aktivity mohou být jednorázové, které mají nejčastěji formu zážitkových a poznávacích akcí, exkurzí a výjezdů mimo lokalitu, i pravidelně se opakující „klasické skupiny“, jak je tento pojem nejspíše nejčastěji zažit u odborné veřejnosti.

Parlament

Specifickou formou skupinové aktivity komunitního setkání klientů s pracovníky jednoho zařízení. V prostorách Nízkoprahového centra Na Předměstí v Bílině, se jedná o tzv. „Parlament“, který se koná jednou týdně a kde se klienti dozvídají, co je nového, hodnotí průběh uplynulého týdne a domlouvají

se s pracovníky na aktivitách toho nadcházejícího. Je zde také prostor pro poskytnutí či získání zpětné vazby, klienti jsou oceňováni nebo zde může být prostor pro případnou kritiku určitého způsobu chování. Klienti se učí obhájit svá stanoviska a otevřeně komunikovat s ostatními. Mohou zde také předvést ostatním, co se naučili na zájmových dílnách.

Vlastní vedení zájmových dílen

Zájmové dílny si mohou klienti vést i sami s poskytnutím metodické a organizační podpory ze strany pracovníka. V praxi se osvědčilo, že mladí lidé vedou zájmové dílny pro mladší klienty docházející do NZDM. Jedná se nejčastěji o taneční, pěveckou či výtvarnou dílnu a mladí lidé se zde učí rozvíjet a posilovat své kompetence s vedením aktivity. Tyto získané kompetence jim mohou pomoci k volbě budoucího povolání.

Jednotlivé typy skupinových aktivit budou dále podrobně představeny. Pro účely projektu „Preventivní, motivační a podpůrné programy sociální integrace v Bílině“ jsou stěžejní dvě inovativní skupinové aktivity – Podpůrná skupina pro mládež se zaměřením na předprofesní přípravu a Preventivní skupina pro náctileté.

V praxi se nejčastěji jedná o skupinové aktivity v rozmezí 10 – 15 osob. Setkali jsme se však s realizací zážitkové akce, kam byli přizváni i rodiče klientů, kde účast přesáhla počet 50 přítomných. V tomto případě se jednalo o Vánoční besídku nízkoprahového centra. Některé ze skupinových aktivit je možné také otevřít široké veřejnosti, např. akce kulturního či sportovního charakteru typu festival, turnaj apod. Vždy však platí pravidlo, že je třeba mít zajištěné dostatečné personální zdroje a vhodné technické zázemí včetně odpovídajících prostor (např. taneční sál).

K realizaci skupinových aktivit je možné přizvat i další spolupracující subjekty, především školy. V průběhu realizace projektu se nám tak podařilo navázat dlouhodobou spolupráci s bílinskou ZŠ Za Chlumem, kde jsme realizovali pro osmý ročník pravidelný dramatický seminář vždy jednou měsíčně.

K polostrukturovaným skupinovým aktivitám patří i preventivní programy na předem dané téma (závislosti, bezpečný sex, rodina, násilí, šikana, ...). Pracovník si připraví „základ“ aktivity a klienti jej dále v průběhu aktivity sami dotvářejí. Pracovník pak skupinu pouze usměrňuje a vede k vzájemné dohodě, hlídá dodržování pravidel slušného chování a otevřené komunikace, napomáhá klientům učit se ve skupině vzájemnému respektu a toleranci k osobnostním odlišnostem.

4.2 STRUKTURA SKUPINOVÝCH SETKÁNÍ

Služba motivačních a podpůrných aktivit pro mládež nabízí jako inovativní výstupy dva typy těchto skupin: podpůrnou skupinu pro mládež se zaměřením na předprofesní přípravu a preventivní skupinu pro náctileté. Agenda obou typů skupinových setkání je přitom odlišná. O specifickém zaměření obou typů skupin viz dále v této kapitole. Při sestavování skupinových setkání je však třeba vycházet ze zájmů cílové skupiny a vhodným způsobem skupinu strukturovat, aby byla pro mladé lidi přijatelná, srozumitelná, dobře se v ní orientovali a cítili se bezpečně. Požadavek na vytvoření bezpečného prostředí a atmosféry důvěry je zde zcela nezbytný. Dále je potřeba rozumět skupinové dynamice, která se

ve skupině časem ustanoví a umět s ní také vhodným způsobem zacházet.

Každá skupina má svá vlastní pravidla, některá jsou již předem daná jako např. pravidla vzájemného respektu, nevynášení informací ven ze skupiny a pravidla otevřené a slušné komunikace vůbec. Skupina si může určit i svá další pravidla. Pracovník vystupuje většinou v roli tzv. facilitátora nebo moderátora skupiny. Optimálně by se měl naučit skupinu vést někdo z klientů, u koho k tomu pracovník rozpozná dobré osobnostní předpoklady a koho si skupina sama vybere, tj. deklaruje mu tím svou důvěru.

Je potřeba zdůraznit, že oba typy skupin sice pracují se skupinovou dynamikou a využívají některé z psychosociálních technik, ale v žádném případě nesplňují klasickou skupinu terapeutickou. To je již zcela mimo kontext služby a je potřeba, aby vedoucí terapeutické skupiny měl za sebou minimálně pětiletý sebezkušenostní výcvik. Je však možné, že pokud se ve skupině podaří pracovníkovi vytvořit bezpečné prostředí, mohou se mladí lidé začít tzv. otevírat a dostávat se k potřebě ventilace a sdílení svých osobních těžkostí a trápení. Mohou se zde uvolnit i silné emoce a pracovník by na to měl být vždy připravený. Skupina v podstatě slouží jako katalyzátor. Dobře postavená skupina funguje na bázi vrstevnického přístupu, který bývá často označován jako „peer to peer“, což ve volném překladu znamená „ty jsi můj vrstevník, ty mi můžeš porozumět, protože nejspíš prožíváš něco podobného jako já a můžeš mít podobnou zkušenost“.

Strukturovaností skupiny se zde míní i její podrobný časový harmonogram. Na úvod většinou probíhá neformální představení, seznámení s pravidly a očekáváními od skupiny, dále pak tzv. runda („povídací kolečko“) na zadané téma, která

má sloužit k rozpovídání účastníků. Následuje některá z psychosociálních technik většinou zaměřená na posílení osobních kompetencí v oblasti komunikace, týmové spolupráce, kreativity, prezentačních dovedností či sebereflexe.

Pracovník by měl umět strukturu skupinového setkání vhodně sestavit a proložit např. intenzivní práci ve dvojici nebo skupině pohybovou aktivitou na odreagování či třeba relaxací. Klienti mohou ve skupině pracovat samostatně a trochu se „pohrbat“ sami v sobě, nebo pracovat ve dvojici či v menších skupinách.

Dalším způsobem je volná či řízená diskuse na dané téma. Pro osvěžení je také možné na skupinu pozvat zajímavého hosta či experta. Je vhodné na skupinu pozvat někoho, koho mohou klienti považovat za svůj vzor – např. svého o něco staršího vrstevníka, který má úspěchy ve škole nebo v zájmové činnosti, která je cílové skupině blízká (zpěv, breakdance či streetdance, sport, ...).

Na konci skupinového setkání by měla proběhnout evaluace poskytující zpětnou vazbu nejen pracovníkovi, který skupinu vede, ale také všem zúčastněným. Je to prostor pro to uvědomit si, co si z dnešního setkání pro sebe odnáším, na co jsem si přišel a co bych rád ve svém životě více uplatnil, co je pro mě nová informace, poznatek, jaké mám dojmy a pocity, co chci druhým sdělit. K tomu mohou sloužit i písemné dotazníky pro zpětnou vazbu.

Optimální čas pro skupinové setkání je cca 90 – 120 minut podle jeho zaměření. V polovině je třeba dát desetiminutovou přestávku. Pracovník by měl zajistit také vhodné prostory, při skupinovém setkání se většinou sedí v kruhu, což vyvolává tzv. efekt táborového ohně. Není příliš vhodné sedět za stolem z důvodu možné komunikační bariéry

mezi účastníky skupiny. Místnost, kde skupina probíhá, by měla poskytovat také dost bezpečného prostoru pro pohybové aktivity.

Počet účastníků bude pravděpodobně velmi variabilní a bude se pohybovat v rozmezí 3 – 12. V praxi se nám nejvíce osvědčila práce s počtem do deseti klientů na skupině. Záleží, na jaké téma je „přitáhnete“. Složení skupin bude časem také proměnlivé. V tomto je patrný výrazný rozdíl mezi skupinami postavenými na vrstevnické bázi (preventivně-podpůrné) a skupinami terapeutickými, které bývají uzavřené, to znamená, že do nich v jejich průběhu již nemůže nikdo další vstoupit, protože by se tím narušila již ustanovená

skupinová dynamika. Skupinová setkání, o kterých zde píšeme, mají charakter skupin polouzavřených, tvoří je tzv. zdravé jádro, na které se efektem „snowball“ nabalují další a další... anebo také ze skupiny odcházejí, s čímž je potřeba vždy počítat. V kontextu nízkoprahových služeb je potřeba počítat i s tím, že klienti jednoduše zmizí a pracovník již o nich nemá další zprávy. Při vyšším počtu klientů je dobré, aby skupinu vedli dva pracovníci – optimálně muž a žena, protože slouží klientům jako pozitivní vzory obou pohlaví. Z čeho se dá vycházet?

V odborné literatuře existuje nespočet příkladů tzv. psychosociálních technik a her zaměřených na rozvoj zdravé osobnosti. Zároveň bývají tyto tech-

niky obsahem všech psychosociálních výcviků, peer programu apod. Je vždy dobré mít je vyzkoušené sám na sobě a vědět, co to „se mnou dělá“. Tím, že mám techniky prožité „na vlastní kůži“, zvyšuje se i má vnitřní připravenost na možné reakce účastníků skupinové aktivity. Víím tak, na co se mám při realizaci techniky především zaměřit, na co si dát pozor, čeho se vyvarovat, co může být pro účastníky citlivé téma. Mám tak v sobě připravený potřebný arzenál ke zvládnutí obtížné situace, která se může v průběhu skupinového setkání objevit. Nikdy dopředu nemohu vědět, jak kdo z účastníků zareaguje. Vždy bych však v roli vedoucího skupinové aktivity měl respektovat pravidlo STOP a snažit se maximalizovat všemi dostupnými prostředky pocit bezpečí pro každého účastníka. Dobrou skupinu dělá především atmosféra důvěry, která pomáhá vytvářet otevřený a zároveň bezpečný prostor ke sdílení osobních témat.

4.3 PODPŮRNÁ SKUPINA PRO MLÁDEŽ SE ZAMĚŘENÍM NA PŘEDPROFESNÍ PŘÍPRAVU

Cílem této aktivity je posílení a rozvoj praktických dovedností mladých lidí, které budou jednou potřebovat při svém vstupu na trh práce. Skupina se zaměřuje především na rozvíjení komunikačních a prezentačních dovedností, základní orientaci na trhu práce, základní znalost pracovních vztahů, posilování týmové kooperace a schopnost upřímné sebereflexe.

Mladí lidé mají o sobě většinou nízké mínění a příliš si nevěří. Skupina jim může sloužit jako nástroj sebereflexe i sebepoznání, může jim pomoci zvýšit jejich úspěšnost v sociálních

interakcích. Na skupině se klienti učí od druhých přijímat konstruktivní kritiku a učí se prosadit svůj vlastní názor. Zkouší si v chráněném prostředí různé role a modely chování v situacích simulujících reálný život – např. konstruktivní řešení konfliktů, schopnost odmítnout a chovat se asertivně, schopnost umět se „dobře prodat“ na pracovním trhu před potenciálním zaměstnavatelem.

Aktivita má charakter podpůrné skupiny. V praxi to znamená, že se klienti sami podporují při vzájemném sdílení osobních zkušeností ze školy, z oblasti vrstevnických vztahů, z rodiny apod. Učí se si vzájemně naslouchat a citlivě na sebe reagovat. Mohou se před druhými pochlubit svými konkrétními úspěchy, mohou si zkoušet s podporou vedoucího skupiny obhájit vlastní stanovisko a jedinečnou osobní zkušenost, obstát mezi vrstevníky, před sebou samým, před přirozenou dospělou autoritou. Učí se novým dovednostem, které jsou zaměřeny na maximalizaci jejich budoucího úspěchu při vstupu do dospělého světa práce, ve kterém budou muset obstát. Zde mají jedinečnou šanci si některé věci vyzkoušet „nanečisto“. Mohou si na skupinu například donést ukázkou svých úspěšných fotografií ze života, diplomy a medaile dokládající, co se jim již v životě povedlo, mohou si tvořit plány toho, co chtějí v životě dokázat, ...

Je potřeba uvést, že podpůrná skupina pro mládež není v žádném případě skupinou terapeutickou, ale je možné, že se v jejím průběhu může u některého z jejích účastníků otevřít „citlivé téma“. Vedoucí skupiny by na to měl být vždy připraven a měl by být schopen situaci také profesionálně zvládnout. Vždy je však v tomto případě nutné

zajistit mladému člověku, u kterého se takto „něco otevře“ návaznou odbornou pomoc, nejlépe formou psychoterapie či krizové pomoci.

Agenda Podpůrné skupiny pro mládež může být velmi rozmanitá a vždy záleží na samotném pracovníkovi, jak si konkrétní skupinu postaví a čeho v ní chce s klienty dosáhnout. Vždy by však měl respektovat skupinová pravidla a měl by umět pracovat s jedinečnou dynamikou skupiny, která je v čase proměnlivá a závisí také na konkrétním složení dané skupiny.

Příklad agendy Podpůrné skupiny pro mládež se zaměřením na předprofesní přípravu:

- hry a techniky na rozvoj sebeuvědomění a pravdivé sebereflexe, tj. Kdo jsem a co v životě chci?, V čem jsem jedinečný? V čem jsem dobrý? Jaké jsou mé silné stránky? Nakolik si věřím ve srovnání s druhými? – např. projekční techniky, Můj erb, Osobní vizitka;
- hry na posílení schopnosti týmové spolupráce;
- rozvoj komunikačních a prezentačních dovedností;
- posílení schopnosti přesvědčivé sebeprezentace, obzvláště s ohledem na úspěšný vstup na trh práce – např. technika „Inzerát na sebe“;
- besedy se zajímavými hosty, odborníky, zástupci atraktivních profesí, úspěšnými vrstevníky, kteří mohou sloužit jako vzor;
- simulovaný přijímací pohovor do zaměstnání; - prezentace vlastních životních úspěchů – diplomy, dosažené úspěchy, fotografie;
- videozáznam komunikačních a prezentačních dovedností;
- kreativní vyjádření – koláž, malba, báseň, příběh, povídka

4.4 PREVENTIVNÍ SKUPINA PRO NÁCTILETÉ

Preventivní skupina pro náctileté slouží jako bezpečný prostor pro sdílení osobně obtížných témat jako je zneužívání drog, vztahové problémy, zkušenosti s šikanou a násilným chováním, finanční problémy, problémy v sexuální oblasti a se sexuální orientací, zkušenosti s diskriminací a rasistickými projevy, zkušenosti s násilím, s poskytováním první pomoci, ... Preventivních témat je celá řada a opět záleží na pracovníkovi, kterým směrem chce preventivní skupinu vést. V praxi se nám osvědčilo pozvat na preventivní skupinu pro náctileté vždy příslušného odborníka na dané téma. Vynikající byla např. dlouhodobá spolupráce s pracovníci teplického K-centra (WhiteLight I., o. s.) či s dalšími kolegy z bílínské pobočky společnosti Člověk v tísní. Doporučujeme vytvořit strukturu tematických bloků, které se budou skládat z několika skupinových setkání zaměřených vždy na dané téma.

Opět zde platí stejná pravidla jako u předchozí skupinové aktivity, takže je jen ve stručnosti připomínáme: řízená práce se skupinovou dynamikou, respektování individuálních odlišností a zkušeností každého účastníka skupiny, vytvoření bezpečného prostoru ke sdílení, dodržování skupinových pravidel, dobrá znalost technik, které chci na skupině použít.

Příklad agendy Preventivní skupiny pro náctileté:

- tematický blok zaměřený na prevenci závislého chování a zneužívání psychotropních látek, optimálně ve spolupráci s pracovníkem K-centra;
- tematický blok zaměřený na finanční gramotnost a prevenci dluhové problematiky;

- tematický blok zaměřený na bezpečné sexuální chování a prevenci rizik spojených s promiskuitním chováním a pohlavně přenosnými nemocemi;
- tematický blok zaměřený na odlišnou sexuální orientaci, sexuální menšiny a toleranci;
- tematický blok zaměřený na diskriminaci a rasismus;
- tematický blok zaměřený na asertivní chování a prevenci šikany;
- tematický blok zaměřený na záškoláctví a další problémy ve škole;
- tematický blok zaměřený na prevenci gambingu a souvisejících sociálně patologických jevů;
- tematický blok zaměřený na vztahové problémy a rodinu;
- tematický blok zaměřený na zásady poskytování první pomoci;
- tematický blok zaměřený na zdravé a neohrožující způsoby zvládnutí agrese a násilného chování;
- tematický blok zaměřený na ústavní a ochranou výchovu;
- tematický blok zaměřený na prevenci poruch příjmu potravy a mýtus krásy;
- tematický blok zaměřený na prevenci násilí na dívkách a ženách (ochrana před znásilněním, domácí násilí);
- tematický blok zaměřený na prevenci prostituce a obchodu se ženami;
- techniky na posílení zdravého sebevědomí;
- techniky mapující podpůrné zdroje a fungující vztahové sítě;
- techniky posilující zdravé vyrovnávací mechanismy pro případ vyrovnání se s obtížnou životní situací;
- řešení modelových situací, simulace scén

z reálného života s následnou dramaturgií

- témata z oblasti multikulturní výchovy, práce se skutečnými životními příběhy lidí
- projekce dokumentárních i hraných filmů na téma sociálně patologických jevů – např. Rekviem za sen, My děti ze stanice ZOO, Katka, Mandragora, Děti ze stanice Leningradská, Zkažená mládež, René, Kids.

4.5 DALŠÍ TYPY SKUPINOVÝCH AKTIVIT

Mezi další typy skupinových aktivit patří Otevřený klub, zájmové dílny, jednorázové zážitkové a poznávací akce, besedy a pobytové výjezdy. Společně jim je, že mají skupinový charakter a že jsou velmi blízké cílové skupině mladých lidí od 15 let, pro něž je přirozené se sdružovat do skupin, ve kterých mohou vytvářet a zažívat prospěšné vrstevnické vztahy.

4.5.1 OTEVŘENÝ KLUB

O Otevřeném klubu (dále v textu OK) jsme se ve stručnosti zmiňovali již na začátku této kapitoly. Jedná se tedy o prostorově a časově vymezenou polostrukturovanou skupinovou aktivitu, která má dvojí účel. Z pohledu klientů slouží jako bezpečné místo pro setkávání a trávení volného času po škole. Jen připomínáme, že se nejedná o registrovanou sociální službu ve smyslu Zákona č. 108/2006 Sb., i když je jí OK svým charakterem blízký. Z pohledu pracovníka je to prostor pro kontaktní práci s klienty, tj. vstupování do prvních kontaktů s klientem, seznámení se, neformální „pokec“ a společnou účast na volnočasových aktivitách, typicky si spolu mohou klient a pracovník zahrát stolní fotbal, stolní tenis, společenské

a deskové hry, mohou si třeba spolu zahrát na kytaru, zazpívat karaoke, ...

Otevřený klub tak slouží ve své podstatě jako „první nárazník“ a prostor pro pozdější „lovení zakázek klientů“, tj. připravuje přirozeným způsobem půdu pro navázání individuální spolupráce s klientem pro něj přijatelným a nenásilným způsobem. Měl by být tedy maximálně přístupný pro cílovou skupinu, především svou otevírací dobou. V podmínkách bílinského nízkoprahového centra existují dva Otevřené kluby – Horní klub, který je otevřen vždy ve středu od 15:00 – 16:00 a který je zaměřen na sofistikované aktivity a řízené motivační rozhovory s klienty a Dolní klub, s otevírací dobou 15:00 – 18:00, s typickými volnočasovými „lákadly“ typu stolní fotbal. Optimálně klub zajišťují vždy dva pracovníci.

Důležitým principem je pro klienty jejich dobrovolnost pobytu v OK. Pracovník je nemůže k pobytu nutit, mohou volně přicházet a odcházet. Jedinou podmínkou je dodržování klubových pravidel, která jsou většinou zaměřena na pravidla slušného chování a vzájemného respektu, respektování autority pracovníka, zákaz agresivního chování a napadání druhých, zákaz nošení nebezpečných věcí do klubu včetně drog a zbraní, zákaz sexuálních aktivit v prostorách zařízení, zákaz kouření apod.

4.5.2 ZÁJMOVÉ DÍLNY

Jedná se o pravidelnou a do jisté míry i strukturovanou zájmovou činnost, díky které mají klienti možnost trávit nerizikovým a smysluplným způsobem svůj volný čas a rozvíjet se v tom, co je baví. Typicky se jedná o taneční dílny nejrůznějšího zaměření (street dance, breakdance, latinsko-americké tance, orientální tanec, flirt dance, ...), dílny zaměřené

na zpěv a hudební vyjádření, dílny sportovního charakteru (basketball, floorball, football a míčové hry obecně), dílny podporující kreativní vyjádření jako je např. výtvarná, dramatická či mediální dílna, dílny PC či finanční gramotnosti, popřípadě dílna vaření. Vždy záleží na konkrétních možnostech daného zařízení (zajištění potřebného vybavení), na zájmech a umu konkrétního pracovníka a na potřebách klientů.

Dílny by měly být oproti např. klubovým aktivitám více strukturované, to znamená časově ohraničené (většinou na dobu jedné hodiny), určené pro určitý počet klientů (optimálně do deseti) a vždy zaměřené na konkrétní téma. Klientům by měla být jasná pravidla pro účast na dané dílně. Svou účastí na dílně klient vyjadřuje svůj zájem o danou věc a pracovník může objektivně hodnotit míru jeho aktivního zapojení a zájmu. V podstatě dílna slouží k rozvíjení konkrétního zájmu mladého člověka a k upevnování žádoucích sociálních kompetencí (pravidelná docházka, zodpovědnost, spolupráce, respektování autority, ...). Dílny tedy primárně slouží k aktivizaci klientů a zároveň napomáhají vytvoření přirozeného vztahu mezi klientem a pracovníkem založeným na vzájemné důvěře a respektu. V průběhu samotné dílny může dojít i k řešení

výchovných situací, typicky pokud klienti porušují pravidla pro účast na dílně či na dílnu nedochází pravidelně.

Zájmovou dílnu vede většinou sám pracovník, po zplnomocnění a prokázání určité míry zájmu, praktických dovedností a spolehlivosti ji však může vést i klient. K tomu by měla realizace této aktivity vést především, k podpoře samostatnosti a vnitřní motivace klienta ukázat, co umí a dát mu zároveň možnost naučit něco i ostatní.

Pracovník je při realizaci zájmové dílny zodpovědný za zajištění potřebného materiálního vybavení a pomůcek, vede si k průběhu dílny dokumentaci (např. v podobě „třídni knihy“), popřípadě metodicky podporuje klienta, který se rozhodl vést si svou vlastní dílnu.

Příklad dobré praxe: Byla navázána spolupráce s patnáctiletou klientkou, která měla zájem vést v Nízkoprahovém centru Na Předměstí výtvarnou dílnu pro mladší klienty, kteří docházejí do NZDM. Klientka se při vedení dílny osvědčila, u dětí si získala svou přirozenou autoritou respekt a nakonec se rozhodla, že dílnu povede jako dobrovolnice na základě Dobrovolnické smlouvy. Dílnu vede již tři čtvrtě roku.

4.5.3 JEDNORÁZOVÉ ZÁŽITKOVÉ A POZNÁVACÍ AKCE

Jak již název napovídá, jedná se o akce jednorázového charakteru, většinou ve spojení s tzv. odměnovou akcí. Klíčový prvek zde představuje zážitek, který je pro klienty odměnou a motivačním faktorem. Při realizaci podobných akcí je však třeba vycházet z materiálního vybavení a aktuálního rozpočtu zařízení, v němž je služba MPAM poskytována. Financování podobných akcí většinou evropské fondy neumožňují, proto je potřeba si na jejich realizaci získat prostřednictvím tematicky zaměřených grantů „volněji“ finanční prostředky např. díky grantové dotaci obce či KÚ ÚK zaměřené na podporu volnočasových aktivit u rizikové mládeže. Mělo by se však jednat o akce, které jsou pro mladé lidi atraktivní. Pro realizaci akce je také potřeba mít písemný souhlas zákonného zástupce o účasti dítěte na ní. I když se akce účastní mladí lidé ve věku od 15 let, pokud nedosáhnou plnoletosti, jsou to stále děti a pracovník za ně zodpovídá po celou dobu realizace zážitkové akce!

HEY DJ,
HERE WE GO!

V praxi jsou to nejčastěji:

- exkurze do zařízení (zařízení psychosociální pomoci a instituce státní správy – např. ÚP, okresní soud, poradna pro rodinu, K-centrum, jiné nízkoprahové zařízení v blízkém městě, věznice, ...);
- poznávací výlety (aquadrom, zvířecí farma s možností pedagogického ježdění na koni, ZOO, výlet na běžkách či na kolech, ...);
- turnaje a sportovní utkání (fotbal, stolní tenis, stolní fotbal, floorball);
- diskotéka, kterou si klienti sami moderují a na které mají své vlastní DJ's;
- hudební festival;
- streetové akce spojené např. s performancí či veřejným graffiti art;
- jednorázové workshopy nejrůznějšího zaměření, optimálně ve spolupráci s umělci;
- přespání v zařízení s pracovníky;
- kulturní akce spojené s předáváním tradic (typicky Vánoční besídka, oslava Velikonoc, pálení čarodějnice, Dušičky, ...);
- taneční soutěže a tzv. battly (v Bílině např. prestižní taneční soutěž Bořeňská čarodějnice, battle mezi nízkoprahovými zařízeními a NNO, zprostředkování účasti na soutěži pořádané taneční agenturou apod.);
- filmová projekce s doprovodnou debatou.

Pro účast na zážitkové akci by měli být všichni klienti seznámeni s příslušnými pravidly chování a měli by jim dobře rozumět. Mladí lidé mají svou vlastní hlavu a v průběhu akce může dojít k mnoha nepředvídaným okolnostem. Realizaci akce je také potřeba zabezpečit dostatečným počtem pracovníků (min. 2), kteří budou jednotní

ve výchovném přístupu ke klientům. I když bude vše dobře naplánováno a zorganizováno, je třeba dopředu počítat s možnými riziky a také s možností změny programu či jeho upravení v průběhu akce. Pracovníci by v tomto měli zaujímat flexibilní přístup a mít vždy v záloze připravený „plán B“ (typicky dešťovou variantu).

S čím se můžete při realizaci akce setkat (ale nenechte se tím odradit):

- klienti nepřijdou;
- přijde pouze málo klientů oproti počtu rozdaných přihlášek;
- klienti si budou chtít v průběhu realizace „odběhnout zakouřit“;
- klienti se budou v průběhu akce domáhat změny programu, budou chtít například navštívit nákupní centrum;
- budou si stěžovat, že je to nebaví a že jste pro ně vybrali „blbou akci“;
- akce se zúčastní mladý zamilovaný pár, který si bude chtít na veřejnosti vyměňovat důvěrnosti;
- klienti se budou na sebe snažit upozornit nevhodným a nespolečenským chováním (např. ve vlaku či v prostředcích MHD);
- akce se nějakým způsobem zvrtně (např. při realizaci přespání v zařízení, budete muset v noci doprovodit klienty domů, protože všechna vaše výchovná opatření včetně nočního běhání kolem baráku selžou a klienti budou opakovaně rušit noční klid);
- klienti si na akci propašují alkohol či měkké drogy, které u nich objevíte;
- klienti se během akce opijí;
- budou chtít další a další akce a nepochopí, že už na ně nejsou v rozpočtu peníze;

- akci si sami naplánují a pak nikdo z nich nepřijde.

Považujeme za nutné zde tato rizika alespoň zmínit. Ve vlastní praxi jsme se s většinou z nich nějakým způsobem setkali a museli jsme je řešit. Přesto však ve většině případů klienti na tyto akce reagují dobře, rádi se jich účastní a dlouho na ně vzpomínají.

4.5.4 BESEDY S HOSTY

Tuto skupinovou aktivitu je možné navázat na podpůrnou skupinu pro mládež či na preventivní skupinu pro náctileté k oživení programu skupinového setkání, popřípadě může jít o motivačně-preventivní aktivitu, která bude zcela samostatná. Výběr „správného hosta“ záleží na vás. Vždy však platí nepsané pravidlo, že host, kterého klientům pozvete, by pro ně měl být zajímavý a měl by jim něco předat. Vaše role bude spočívat v moderaci besedy a „usměrňování“ vhodných a nevhodných dotazů klientů. Těch nevhodných bude pravděpodobně více a mohou se objevit i dotazy pro besedujícího, které půjdou „hodně na tělo“. Budete sami řídit diskuzi nebo po předchozí dohodě s hostem mu přenecháte volné pole působení, zapojíte se mezi klienty a podělíte se s nimi o své vlastní názory a zkušenosti, čímž u nich podstatně „stoupnete v ceně“.

Platí zde obdobná pravidla jako při strukturaci skupinového setkání. Základním předpokladem je vytvoření bezpečné atmosféry při besedě a stanovení jasných hranic, kam se „ještě může a kam už ne“. V praxi se však vyplatí ponechat besedě spíše neformální charakter, aby se z ní nestala nudná přednáška jako ve škole. Součástí besedy může být i videoprojekce spojená s doprovodnou diskuzí na prezentované téma.

Koho můžete na besedu pozvat (jsou to pouze tipy, které si můžete sami přizpůsobit vašim reálným podmínkám a možnostem):

- odborníky z řad pomáhajících i represivních profesí (etopedy, pracovníky K-center, dozorce z věznic pro mladistvé, ...);
- osobnost se zajímavým životním příběhem, která je ochotná o něm vyprávět (i z řad vašich známých a přirozených sociálních sítí);
- úspěšného vrstevníka, který už v životě něčeho dosáhl a má se čím pochlubit – pro mladé lidi poslouží jako vzor (chodí na dobrou střední školu, je úspěšný ve své zájmové činnosti, vyhrál nějakou soutěž;
- cestovatele, který byl v exotické zemi;
- mediálně známou osobnost (zpěvák, herce, vítěze „ČS hledá talent“ apod., záleží na tom, koho si troufnete pozvat a budete mít na to zároveň finance);
- zástupce zajímavých profesí, většinou řemeslných;
- zástupce státní správy – optimálně někoho s rozhodovacími pravomocemi;
- trenéra bojových umění;
- úspěšného muzikanta či jiného umělce;
- filmového režiséra;
- zahraničního hosta, pokud jsou klienti alespoň trochu schopni komunikovat v angličtině;
- v podstatě kohokoli, „kdo něco umí a pro klienty bude představovat pozitivní vzor“.

4.5.5 POBYTOVÉ VÝJEZDY

Realizace pobytového výjezdu pro klienta je pověstnou „třešinkou na dortu“, která však vyžaduje

poměrně rozsáhlou organizační přípravu a finanční zajištění. Můžete naplánovat týdenní tábor o letních prázdninách či „prodloužený víkend“ v průběhu školního roku. Před realizací podobně náročné akce byste měli mít také předchozí pedagogické zkušenosti z prázdninových táborů. Doporučuji nepodcenit přípravu a materiální a technické zabezpečení pobytového výjezdu. Na přípravě a realizaci by se měl optimálně průběžně podílet tým minimálně čtyř pracovníků.

Pro mladé lidi z cílové skupiny by se mělo jednat o pobytový výjezd „s přidanou hodnotou“. Těžko je zaujmete klasickým letním táborem pouze s volnočasovými aktivitami a etapovou táborovou hrou. V praxi se nám jako zmíněná přidaná hodnota osvědčil tábor s prvky pracovního uplatnění klientů „nanečisto“. Odjeli jsme na týden téměř mimo civilizaci na zemědělskou usedlost v okrese Louny, kde měli klienti připravený pracovní program. Ten se skládal z možnosti si reálně vyzkoušet práci zemědělce, chovatele koní, kuchaře i zažít si status nezaměstnaného. Klienti pracovali v dopoledním programu vždy na příslušném stanovišti, kde pro ně byly připraveny reálné pracovní úkoly a večer při zhodnocení dne u táborového dne jim byla vyplacena mzda za odvedenou práci. Z vydělaných peněz museli klienti odvádět příspěvek „na stravu a byt“, zažili si tak skutečné placení nájemného a výdajů za jídlo. Zbylé symbolické peníze si mohli i našetřit a na konci dne si vždy něco koupit ve „Večerce“. Pracovníci byli v průběhu realizace pobytového výjezdu v roli animátorů a pracovních koučů. Celým táborem se tak prolínala specifická etapová hra, která však byla postavená na principech reálného

každodenního fungování, tj. chodit do práce, vydělávat si na živobytí, spolupracovat s kolegy, poslouchat nadřízeného, plnit pracovní úkoly, mít svěřenou určitou míru zodpovědnosti, platit nájem, umět hospodařit s vydělanými penězi a dokázat „vyjít“ do příští výplaty, rozdělit si čas na pracovní a volný. Tábor byl samozřejmě doplněn o volnočasové aktivity typické pro letní prázdninové tábory.

Při závěrečné reflexi hodnotili tento typ tábora velmi dobře, často říkali, že to byl jejich „nejlepší tábor v životě“. Podobně koncipovaný letní tábor nabízí v rámci společnosti Člověk v tísní i program Kariérního a pracovního poradenství. Celotáborová hra se jmenuje „Město“ a blíže je po obsahové a organizační stránce popsán v příslušné metodice tohoto programu.

Pobytové výjezdy jsme ve spolupráci s kolegy z jiných služeb realizovali i v době podzimních prázdnin. Spíše mezi mladšími klienty (15 let) je celkem oblíbená zážitková a lesní pedagogika, na kterou jsme měli vždy objednaného externího lektora. Klienti mají velmi rádi outdoorové aktivity zaměřené na posílení týmové spolupráce a poznávání svých vlastních možností i hranic.

4.6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

- mějte základní povědomí o formách skupin – viz sociální psychologie a existenci skupinové dynamiky, měli byste být schopni obstát v roli facilitátorů i mediátorů v případě, že se objeví konflikt mezi účastníky, měli byste být schopni ho zvládnout;
- mějte na sobě vždy vyzkoušené techniky,

kteří klientům nabízíte a nedělejte si z nich „pokusné králíky“, je to neetické;

- optimálně být absolventem speciálního kurzu zaměřeného na vedení skupiny a práci se skupinovou dynamikou, nejcennější je sebezkušenost!;
- neustále pracujte na svých komunikačních a prezentačních dovednostech a buďte pro klienty srozumitelní, mluvejte jejich jazykem a zároveň je učte jazyku formálnějšímu – zinscenujte pro ně například se svými kolegy průběh výběrového řízení do zaměstnání a zkuste klientům vykat;
- postupně zvyšujte laťku a nároky, ale vycházejte přitom z tempa a reálných možností každého z účastníků;
- buďte schopni improvizovat; na základě své zkušenosti mohou potvrdit, že vždy je třeba se odklonit od připraveného plánu, doporučuji mít v záloze vždy další dvě techniky a plán „B“;
- nebojte se klientům ukázat, co vás zajímá a začleňte to do připravované struktury skupinového setkání – když rádi tancujete, tancejte s klienty, když rádi malujete, jděte do výtvarných technik, když máte rádi divadlo, zkuste s klienty zdramatizovat scénky z každodenního života;
- buďte před mladými lidmi autentičtí a na nic si nehrajte, jsou na to citliví a poznají to, v tom případě vám to „dají sežrat“;
- snažte se být vždy féroví;
- buďte kreativní – můžete se pokusit vymyslet i vlastní aktivitu, ale nejprve ji raději otestujte sami na sobě a svém blízkém okolí nebo se poraďte s odborníkem;
- klient má vždy právo říct STOP, DO TOHO SE MI NECHCE, respektujte to!

5. MOTIVAČNÍ STREETWORK

5.1 POPIS PROSTŘEDÍ VÝKONU MOTIVAČNÍHO STREETWORKU

Motivační streetwork byl v průběhu tříletého trvání projektu v Bílině prováděn především na sídlišti Teplické předměstí, které má znaky lokality ohrožené sociálním vyloučením. Dále pak na sídlišti U nového nádraží (SUNN) a v Důlní ulici, kde je ubytovna pro nízkopříjmové či zadlužené domácnosti (tzv. azylový dům).

Pro sociálně vyloučené lokality je typická tzv. „kultura chudoby“ a zvýšené riziko výskytu sociálně patologických jevů (lichva, zneužívání návykových látek, prostituce – prostituce nezletilých dívek a chlapců, kriminalita, gambling, šikana, ...). Problémem je kumulace těchto jevů na jednom prostoru, kde dochází k přenosu a k následnému posilování problémových a z pohledu většinové společnosti i nežádoucích životních strategií. Život v sociálně vyloučené lokalitě se omezuje na život „teď a tady“ bez naděje na otevřenou životní perspektivu. Tomuto silnému vlivu jsou zde vystaveni mladí lidé, pro které je život v prostředí sociálně vyloučené lokality velmi náročný a nebezpečný, protože si v něm každodenní praxí formují svou osobnost a životní postoje. Pro mladého člověka, který je plný snů, je velmi těžké se z tohoto prostředí vymanit bez komplexní podpory, obzvláště v případě, že mu tato podpora schází ze strany jeho rodiny.

5.2 PŘÍNOS MOTIVAČNÍHO STREETWORKU

Motivační streetwork je spíše doplňkovou aktivitou, která slouží k navázání prvního kontaktu s cílovou skupinou, k „zasazení“ většího počtu potenciálních klientů a k prohloubení vztahu s již stávajícími klienty v jejich přirozeném prostředí. Vedlejším efektem je pravidelný monitoring lokalit, v nichž tato aktivita probíhá s cílem odhalit výskyt sociálně patologických jevů u mládeže. Zde se koordinátor služby může pohybovat v režimu primární až sekundární prevence těchto jevů. Svá případná zjištění v této oblasti by měl dále předat, ať již svým kolegům, přímému nadřízenému, MP, PČR, případně SKPV (Služba kriminální policie

a vyšetřování). Koordinátora služby také mohou v průběhu motivačních streetworku doprovázet jeho kolegové, popřípadě ho může doprovázet také externista (např. pracovník terénního programu K-centra). Nepísaným pravidlem přitom je, že by „se v terénu“ měli společně pohybovat dva lidé z důvodu jejich bezpečnosti. Koordinátor služby by měl mít dobrou znalost prostředí, ve kterém se pohybuje a měl by znát všechna specifika sociálně vyloučených lokalit včetně jejich rizik.

Výkon motivačního streetworku volně vychází z metody terénní sociální práce, tak jak ji definuje Česká asociace streetwork (ČAS) i terénní programy registrovaných sociálních služeb. Inovací je propojení terénní práce s individuální motivační prací. Motivační streetwork může být do jisté míry podobný i další registrované sociální službě, kterou je sociálně aktivizační služba (SAS), neboť koordinátor služby při jeho výkonu často vstupuje do rodiny klienta. Dlouhodobá a intenzivní spolupráce s rodinou klienta je mnohdy nezbytná (např. v případě zprostředkování prospěchového Restrostipendia).

Na základě našich dlouhodobých zkušeností klienti většinou dobře reagují na přítomnost koordinátora v jejich přirozeném prostředí, protože se jim tím přibližuje a mají pocit, že se o ně zajímá. Mohou se zde na něj začít i sami obracet a „hlásit se k němu“, protože tím, že se pohybuje v jejich prostoru, je „také jejich“. Do „terénu“ se však mnohem obtížněji přenáší pravidla a koordinátor služby je při výkonu motivačního streetworku stále nositelem všech aspektů své profesionální role. Riziko překročení profesních hranic je v tomto případě mnohem vyšší než například v „chráněném“ prostředí Otevřeného klubu či při realizaci strukturovaných skupinových

aktivit. Koordinátor služby oslovuje potenciální klienty s konkrétní nabídkou aktivit prostřednictvím pro ně atraktivního a srozumitelného způsobu (např. informační letáky o nabídce motivačních a podpůrných aktivit s „pěknou a cool“ grafikou), kterou mohou v případě svého zájmu začít využívat. Kontaktuje také své současné klienty a využívá prostor k neformálním rozhovorům s nimi, při kterých mapuje jeho současnou situaci a reálné potřeby. Je mnohem vyšší pravděpodobnost, že se klienti ve svém přirozeném prostředí na pracovníka snadněji „navážou“, neboť svou přítomností vzbudí jejich zájem i důvěru. To koordinátor služby ocení mnohem později, např. v průběhu Otevřeného klubu či při řešení konfliktní situace s klientem.

5.3 ZKUŠENOSTI Z PRAXE NA TP A PRAKTICKÉ TIPY

Měl byste být v jejich očích někdo, kdo jim přináší něco zajímavého. Kdo je může oslovit. Kdo je ochotný se k nim přiblížit a na chvíli odložit masku profesionála. Popravdě to funguje spíše naopak, známkou vysoké profesionality je, že klient vůbec nepozná, že děláte svou práci. Měl byste ovládat místní slang, znát vztahovou síť a „horké novinky“. Zde jste mnohem více pod drobnohledem mladých lidí, kteří mají možnost vás vnímat i „jako člověka“. V tuto chvíli se již neschováváte za svou profesi ani za pravidla, která jsou platná v zařízení, kde službu poskytl. Jste (a dokonce byste pro klienty měli vždy být) zcela transparentní a srozumitelní. Jste tím, kdo do jejich prostředí přináší „zprávu“. Touto zprávou je zpravidla i poselství „harmreduction“. Pohybujete se na jejich půdě a měli byste znát a respektovat zase jejich pravidla. Ale samozřejmě pouze do určité míry. Nebudete nečinně přihlížet, jak klienti hrají karty o peníze a minimálně je poučíte o tom, že je to hazard a seznámíte je s možnými negativními důsledky pro jejich život. Stejně tak zareagujete v případě, kdy uvidíte svého klienta vycházet z herny, či v dopoledních hodinách narazíte na mladistvého, který se bezcílně potlouká po ulici, ačkoli by měl být již minimálně dvě hodiny ve škole. Neustále tak řešíte výchovné situace či provádíte tzv. situační intervence (dle Pojmosloví výše uváděné ČAS).

Velkým a komplexním problémem, se kterým jsme se v průběhu výkonu motivačního streetworku setkali, je prostituce nezletilých dívek a chlapců v Bílině. Je to časovaná bomba, která vyžaduje bezodkladnou a dobře zacílenou intervenci. V Bílině bohužel není potřebná sociální služba, která

by podobně jako v případě zneužívání drog alespoň napomáhala snížit rizika spojená s provozováním placených sexuálních služeb. Víme prokazatelně o několika klientkách, které jsou do poskytování „sexbyznysu“ přímo zapojeny. Bohužel zcela dobrovolně, ze své vlastní vůle. Ze své pozice s tím neuděláte vůbec nic. Pouze to zjistíte, což je i známka vaší vysoké profesionality, protože vám klienti důvěřují. Informace pouze můžete předat dál příslušným úřadům (OSPOD, sociální kurátoři pro děti a mládež). Či se můžete spojit s NNO, která se tímto přímo zabývá (terénní program organizace Rozkoš bez rizika).

6. SPOLUPRÁCE S INSTITUCEMI

Při přímé práci je velice důležité navázat vazby s okolními institucemi. Většinou se jedná o instituce státní správy, především pak o místně příslušný orgán sociálně právní ochrany dítěte, terénní pracovníky a sociální kurátory pro mládež při městském úřadu, dále pak o výchovné poradce a metodiky prevence základních a středních škol a pracovníky ostatních pomáhajících profesí, ať již podpůrného (psychologové), preventivního (pracovníci jiných NNO a sociálních služeb, např. Fond ohrožených dětí či pracovníci terénního programu protidrogových služeb) či represivního (SVP) charakteru. Zvláštním případem je potom spolupráce se zástupci Městské policie, PČR či kriminalisty (služba kriminální policie a vyšetřování).

Koordinátor motivačních a podpůrných aktivit pro mládež by měl provádět monitoring lokality a měl by jí velmi dobře znát. Měl by mít přehled, kdo z poskytovatelů sociálních služeb se zaměřuje na který typ odborných služeb a měl by být schopen s nimi navázat profesionální spolupráci.

6.1 ZÁKLADNÍ A STŘEDNÍ ŠKOLY

Základní a střední školy jsou zásadním partnerem. Především pak výchovní poradci. V praxi jsme navázali spolupráci s výchovnými poradci z důvodu zprostředkování prospěchového Restitupendia od Patria Finance, a. s.

Spolupráce s výchovnými poradci probíhá například při podávání přihlášek na SŠ nebo učňovské obory, kdy se nás obraceli klienti či jejich zákonní zástupci. Další spolupráce probíhala formou doprovodu do škol, například při dnech otevřených dveří nebo při jednání s učiteli.

Spolupráci se školami lze zahájit různými způsoby. Zde uvedeme ty způsoby, které se v praxi osvědčily:

- Navázáním osobního kontaktu s konkrétním výchovným poradcem a třídními učiteli; z hlediska dlouhodobé spolupráce se vyplatí vyhradit si na osobní jednání se zástupci školy potřebný čas, vždy jde především o vhodně zvolený způsob komunikace – v praxi to pak vyžaduje mnoho „společně vypitých káv“, přesto si však vždy zachovejte při komunikaci se školou i formální přístup;
- Navázání spolupráce je možné tím, že jsme do školy přinesli něco nového: workshop, nabídku zprostředkování stipendia, spolupráci při realizaci dramatického semináře či např. britský motivační program „It's In U2“;
- hodně záleží také na tom, jakou pověst má v dané obci vytvořena organizace, v rámci níž svou službu poskytl;
- dobrý prostor k zahájení spolupráce nabízí i pravidelná setkání pracovních skupin v rámci procesu komunitního plánování, lokálního partnerství (Agentura pro sociální začleňování) či podobných strategických procesů a expertních skupin;
- podmínky spolupráce stanovit s každou školou individuálně, není možné tyto vztahy paušalizovat;
- Vhodná je spolupráce se základní školou i v rámci jiných akcí, například příměstského tábora.

6.2 OSPOD

Oznamovací povinnost (Zk. č. 359/1999 Sb.) je nadřazena mlčenlivosti v zájmu klienta, tj. pokud mám jako pracovník i sebemenší podezření, že klient může být či už dokonce je jakýmkoli způsobem ohrožen (včetně svého vlastního rizikového chování), je pracovník povinen tuto skutečnost oznámit místně příslušnému orgánu sociálně právní ochrany dětí.

Pracovník by měl být připraven na to, že během spolupráce s klientem v rámci dlouhodobé zakázky může vstoupit do úzkého jednání s jeho sociálním kurátorem nebo bude klientovi potřeba z jeho strany zprostředkovat např. odbornou psychologickou pomoc. Podle novely Zákona o sociálně právní ochraně dětí se předpokládá větší zapojení pracovníků v sociálních službách do intervenčního týmu pro mládež či budete přizváni na jednání interdisciplinární případové konference v případě konkrétních klientských kauz.

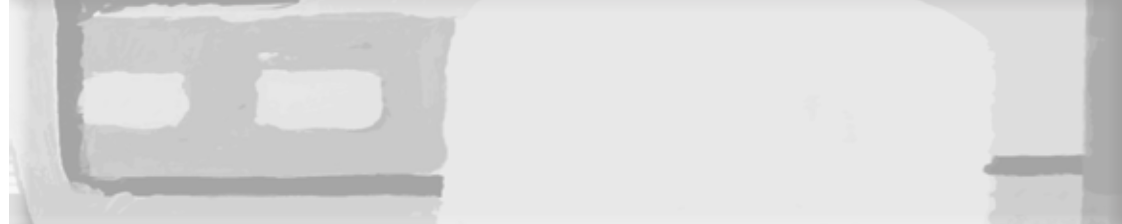
Mimo spolupráci s pracovníky orgánu sociálně právní ochrany dětí se také může pracovník setkat

se sociálními kurátory pro mládež či referenty starajícími se o náhradní rodinnou péči.

Doporučujeme se s výše uvedeným zákonem alespoň v základní míře obeznámit. Novelou přijatou v roce 2012 nabyta na důležitosti individuální práce s ohroženými dětmi. OSPOD má nyní povinnost vytvořit a dodržovat tzv. Individuální plán ochrany dítěte a pracovníci sociálně právní ochrany dětí vystupují v roli „case managerů“ a vy pro ně můžete být důležitým partnerem pro spolupráci.

6.3 SLUŽBY „NÁVAZNÉ“ PÉČE

Do této kategorie patří celé spektrum odborných služeb zahrnující oblast pomáhajících profesí. Informace v této kapitole by Vám měli sloužit k tomu, aby pracovník v sociálních službách byl schopen předat klienta do jiné odborné péče, pokud z nějakého důvodu není schopen nebo nemůže s ním dál spolupracovat.

Pro bližší ilustraci uvedeme následující:

- odborná poradenské zařízení – Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, ambulantní poradny při K-centrech, kliničtí psychologové a psychoterapeuti;
- jiné NNO v regionu podle konkrétního obsahu zakázky, na které s klientem pracujete (např. FOD, oblastní Charita, WhiteLight I., o. s., DrugOut, Rozkoš bez rizika, Fokus, ...);
- diagnostický ústav;
- speciálně pedagogické centrum (SPC) či pedagogicko-psychologická poradna;
- MP, PČR, služba kriminální policie a vyšetřování.

Doporučujeme klienta do odborného zařízení doprovodit. O zprostředkování návazné péče je také vhodné informovat zákonné zástupce klienta a přímo si vyžádat i jejich spolupráci, minimálně pak informovaný souhlas. V některých typech těchto zařízení navíc nemohou s klienty bez písemného souhlasu zákonných zástupců vůbec zahájit spolupráci.

6.4 VOLNOČASOVÁ ZAŘÍZENÍ

Jedná se o zprostředkování pravidelné zájmové činnosti, která by se v optimálním případě měla odehrávat mimo prostory zařízení. Cílem služby MPAM je analogicky k registrovaným sociálním službám především úspěšná sociální integrace, tj. zapojit klienty do běžných aktivit a naučit klienty tyto aktivity vyhledávat, využívat a zprostředkovat jim možnost věnovat se zájmové činnosti v zařízeních k tomu určeným. Chybou by naopak

mohlo být navázání klientů na poskytovatele služby. Dlouhodobá motivace klientů by však měla směřovat k využívání veřejně přístupných zájmových kroužků. Klienti však z pravidla nechtějí nikam docházet pravidelně a podřídit se pravidlům.

Do této kategorie můžeme zařadit především umělecké obory (hudební, taneční, výtvarný) při ZUŠ či strukturované volnočasové aktivity, které nabízejí DDM. Nutné je také počítat s tím, že se jedná o zpoplatněné služby. Školné do ZUŠ se pohybuje okolo 600,- za půl roku.¹¹ Pro klientské rodiny to může být nepřekonatelná překážka. Vhodným podpůrným a motivačním nástrojem, který se můžete pokusit rodině zprostředkovat na pokrytí výdajů spojených se zájmovým kroužkem, může být finanční podpora z různých nadačních fondů.

BUĎ
INTERDISCIPLINÁRNÍ

HLEDEJ KONÍČKA

7. KAZUISTIKY

MUSÍM SI VĚŘIT A PAK
DOKÁŽU VŠECHNO,
CO CHCI!

7.1 PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

H. B., 17 LET

S klientkou spolupracuji po celou dobu trvání projektu a měla jsem tak možnost po dobu téměř tří let sledovat její vývoj. Spolupráci jsme zahájily na podzim roku 2010 prostřednictvím kontaktní práce v Otevřeném klubu. Klientka se se mnou tehdy přišla poradit, kterou SŠ si má vybrat. Měla v té době zájem o studijní obory: peněžní manipulát (studijní obor s maturitou, SŠ/SOU Velebudice Most), aplikovaná chemie na EDUCHEM, obchodní akademie či ekonomické lyceum v Mostě. Největší zájem měla o peněžní manipulát, obávala se však, že s tím nebude souhlasit její babička, která jí má svěřenu od jejího narození do péče. Klientka však nesplnila kritérium pro přijetí, protože se se svými známkami nevešla do průměru 2,0. Posléze a po poměrně silném vlivu ze strany své babičky si podala přihlášku na Obchodní akademii v Mostě i přesto, že se obávala, že učivo na této škole nezvládne. Rovněž si podala přihlášku na SŠ obchodu a služeb v Teplicích – obor Cestovní ruch. Podobný obor je možné studovat i v Ústí/n. L., klientčina babička však byla zásadně

proti, neboť by klientka byla na internátě. Klientku nakonec přijali na mosteckou OA, z tohoto důvodu jsem klientce pomáhala s přípravou na rozřazovací test z AJ.

Klientka pochází z velmi problematického rodinného prostředí. Po jejím narození se jí její matka zřekla, otec byl neznámý. V Bílině je její matka známá jako „vyhlášená prostitutka“, což si s sebou klientka v životě velmi těžce nese. Na vývoji klientčina sebevědomí se výrazně negativně podepsal její nevlastní děda, který jí stále tvrdil, že „v životě nic nedokáže“. Na základní škole patřila vždy mezi outsidersy, ve svém vývoji je o něco pomalejší. Ve věku šestnácti let se například přátelila se třináctiletými dívkami. Toto se v podstatě nezměnilo ani při přechodu na střední školu, kde klientka po celý první ročník seděla sama v lavici a s nikým nekomunikovala, ani nenařadila kamarádský vztah. Ke konci prvního ročníku se v ní však něco zlomilo a začala se vůči svým spolužačkám ostřeji vymezovat. Klientka se nechá snadno ovlivnit svými vrstevnicemi, které

na ni vždy měly spíše špatný vliv. Má sklony si vyhledávat „problémové kamarádky, které jí stahují dolů“. Do výběru kamarádek jí také výrazně zasahuje její babička.

Klientka ke mně docházela na pravidelné doučování, většinou z matematiky a z ČJ. Zahájila jsem také dlouhodobou spolupráci s její babičkou, která má na ni velký vliv a snaží se jí vést k odpovědnosti. Jejich vztah byl už od počátku spíše komplikovaný a vyžadoval terapeutické působení odborníka. V průběhu 9. ročníku jsem klientce zprostředkovala zařazení do programu prospěchového Retrostipendia, protože vzhledem ke svému tehdejšímu školnímu prospěchu splňovala stanovené podmínky. Účastnila se pravidelně setkání podpůrných skupin pro mládež, kde byla vždy aktivní, ačkoli se zpočátku bála mluvit. Klientka také úspěšně absolvovala dvouměsíční britský motivační program „It's In U2“, kterým jsem jí provázela v pozici mentora a pomáhala jí odhalit její silné stránky a přednosti. Program vychází z principů pozitivní psychologie a klientka si díky němu částečně posílila své sebevědomí. V období letních prázdnin jela klientka za odměnu na prázdninový tábor ve Chmelištně, kde se jí velmi líbilo. Její narozeniny jsme oslavily návštěvou mosteckého kina. Odměnila jsem tak klientku za dlouhodobou práci na sobě samotné. Klientka mi následně poskytla rozhovor v rámci longitudinální studie sledující její vývoj v oblasti předprofesní přípravy.

V září roku 2011 jsem klientku společně s její babičkou doprovodila první den do nové školy. Klientka se na změnu školy velmi těšila a slíbila si, že zde začne úplně nanovo a nenechá se už omezovat a stahovat svou minulostí. Byla jsem s klientkou v úzkém kontaktu a první dva měsíce jí intenzivně při přechodu na novou školu podporovala. Klientka si stanovila čtyři klíčové předměty, ve kterých se měl z důvodu zařazení do stipendijního programu sledovat její prospěch (ČJ, AJ, zeměpis, ekonomika). Říkala mi, že „si myslí, že to na střední škole půjde“. Klientka v této době potřeboval zařadit doučování

z NJ, protože tento jazyk si na střední škole přibrala jako druhý a začínala s ním úplně od začátku. Ve spolupráci s kolegou, který na bílinské pobožce v té době působil jako koordinátor Programu podpory vzdělávání, se podařilo v září 2011 pro klientku sehnat externího dobrovolníka na pravidelné doučování z NJ. I přes tuto podporu se postupně začaly objevovat první problémy se zvládnutím učiva na střední škole, konkrétně pak v předmětu „Písemná a elektronická komunikace“, ve kterém se klientka musela naučit psát „všemi deseti“. Z důvodu silné trémy a nízkého sebevědomí dostávala klientka stále samé pětky. Klientka se tak začala ocítat pod tlakem. Abych jí podpořila, nabídla jsem jí účast na podzimním několikadenním výjezdu do Opárenského údolí. Zde se začaly u klientky objevovat první psychické problémy, především v oblasti konfrontace s dospělými autoritami. Klientka reagovala přehnaně citlivě a často u ní docházelo k prudkým změnám nálad a cítila se opět „všemi nepochopená“.

V průběhu listopadu 2011 mě kontaktovala klientčina babička s tím, „ať jí domluvím“, protože se u ní ve škole výrazně zhoršil prospěch a začala mluvit o tom, že ze školy odejde a přestoupí na SOU gastronomie a služeb J. Palacha v Mostě. Výrazně jí v této době ovlivňovala její kamarádka N. N., která na této škole studovala a tvrdila klientce, že „je to tam lehčí“. Klientka jejímu vlivu nekriticky podléhala. Při práci s klientkou jsem začala využívat prvky vedení motivačního rozhovoru (motivational interviewing) pracujících s prvky ambivalence a závislého chování. Klientka si začala pomalu uvědomovat rozpor mezi tím, co chce (zvládnout přestup na SŠ a dokončit ji) a tím, co pro to ve skutečnosti dělá. Klientka začala být zároveň našťvaná na svou babičku. Vadilo jí, že se jí plete do „jejích věcí a hlídá ji jako malou holku“.

Navázala jsem spolupráci také s klientčinou učitelkou ČJ, která mi sdělila, že je klientka v hodinách málo aktivní a téměř s ní nekomunikuje. Na základě této spolupráce a sdělených informací o rodinném zázemí klientky, dostala klientka na pololetní vysvědčení z ČJ čtyřku, ačkoli jí jako

výsledná známka vycházela spíše nedostatečná. Měla jsem přístup na web školy, kde byly uvedeny v elektronické ŽK klientčiny aktuální známky. V lednu 2012 jí vycházela nedostatečná z techniky administrativy (PEK) a z matematiky a dále sedm dostatečných. Dvě nedostatečné pak skutečně měla i na pololetním vysvědčení. Z tohoto důvodu byla vyřazena z programu prospěchového Retrostipendia. Podle vyjádření klientčiny babičky dostala nedostatečnou z PEK nezaslouženě z důvodu problematické vyučující tohoto předmětu, která údajně nechala propadnout polovinu třídy. Pětku z matematiky však klientka podle ní dostala v důsledku svého nezodpovědného přístupu a malé svědomitosti při přípravě na závěrečnou písemnou práci. Klientka přijala do jisté míry svou zodpovědnost za školní prospěch, byla ale také přesvědčená o tom, že jsou na ni vyučující obou předmětů „zasedlí“. Přesto jí negativní prospěch mrzel. V tuto dobu se klientčino sebevědomí opětovně radikálně snížilo, opět se u ní začaly objevovat výrazné emocionální problémy. Byla často roztěkaná a náladová, při doučování se špatně soustředila. Klientka si vytvořila silnou psychickou obranu, která se projevovala „usměvavou maskou“, kterou v mé přítomnosti nikdy nesundávala.

V únoru 2012 se k problémům se studiem na střední škole přidaly další. Klientka dělala nezodpovědná rozhodnutí, například si koupila mobilní telefon za 7 000,- Kč, což v babičce evokovalo pocity, že se její vnučka chová na svůj věk nezodpovědně, bývá často dětinská. Při konzultaci babička nezletilé vnučky sdělila, že vnučka doma často pláče, nevěří si, stejně, jako nedůvěřuje vrstevníkům ze svého okolí. Poprvé jsem babičce pro klientku doporučila společnou návštěvu psychologa a nabídla jsem možnost zprostředkování konzultace v mostecké poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy. Babička s tím předběžně souhlasila, obávala se však, že s tím klientka nebude souhlasit. Babička klientky začala řešit potíže s exekucí a na základě toho se u ní začaly objevovat akutní příznaky krize.

Babička přišla na konzultaci, kde jsme spolu pracovali tzv. metodou krizové intervence.

V dubnu následovala další krizová intervence po telefonu, při které klientčina babička také plakala a sdělila mi, že klientce vychází na závěrečné vysvědčení čtyři nedostatečné a hrozí jí v důsledku toho vyloučení ze SŠ. V průběhu telefonického rozhovoru se u ní objevila akutní reakce na stres, která se projevovala hysterickým pláčem, třesoucím se hlasem a tzv. tunelovým myšlením. Snažila jsem se ji emočně stabilizovat. Týž den za mnou přišla na osobní konzultaci. Byla na tom po psychické stránce velmi špatně. Po celou dobu se viditelně třásla, hořely jí tváře a plakala, projevovala nedůvěru ke své vnučce, měla sebedestruktivní myšlenky, hrozila vyhazováním vnučky z domu. Od klientčiny babičky zároveň odešel její dlouholetý partner. Po bezpečné ventilaci silných emocí byla babička již více přístupná začít hledat řešení vzniklé situace. Informovala jsem ji o existenci střediska výchovné péče v Mostě a o možnosti zařadit zde klientce dobrovolný pobyt. Podle ní by vnučce velmi prospělo zažít režim a srovnat ho s tím, co má doma. Předběžně s jejím umístěním v zařízení souhlasila. Dále mě požádala, abych jí na druhý den na základě plné moci zastoupila ve škole na třídní schůzce. Telefonicky jsem také konzultovala aktuální situaci v rodině s blízkým sociálním kurátorem.

V průběhu rozhovoru s klientčinými pedagogy se začal postupně dokreslovat obrázek jejích školních problémů. Třídní učitelku, která má klientku na matematiku, velmi mrzelo, že klientka nikdy nevyužila možnosti individuálního doučování a konzultací s ní. Klientka si nechce potíže ve škole vůbec připouštět, natož aby je aktivně řešila. Spoléhá se na to, že jí vždy „někdo zachrání“ a že se záměrně drží stranou, i když se jí spolužáci snaží vzít mezi sebe. V podobném duchu mluvili i další učitelé odborných předmětů. Pokud by si klientka neopravila minimálně dvě nedostatečné, musela by školu opustit. Opravnou zkoušku je možné absolvovat pouze ze dvou předmětů. Podle vyjádření klientčiny učitelky práva je ve třídním

kolektivu velmi zakřiknutá, nesmělá a smutná, je hodně uzavřená sama do sebe a velmi těžce k sobě někoho pustí. Většina pedagogů klientce doporučovala přestup na jinou a méně náročnou školu. Pokud by na obchodní akademii zůstala, mohlo by to podle nich mít s přibývajícím časem a stupňujícími se nároky pro ni spíše sestupnou tendenci. Babičku jsem se všemi získanými informacemi podrobně seznámila.

Sociální kurátor pro děti a mládež klientce doporučil vyhledání odborné psychologické pomoci a dále s ní vedl diskuzi o možných důsledcích jejího přístupu ke studiu. V této době ke mně klientka docházela jednou týdně na pravidelné motivační rozhovory, ze kterých vznikly tyto možné situace řešení: klientka bude mít na závěrečné vysvědčení dvě nedostatečné a v srpnu bude dělat opravné zkoušky. V případě, že je udělá, postoupí do druhého ročníku. Pokud je neudělá, mohou nastat další dvě varianty – zopakuje si ročník na téže škole (nutnou podmínkou k tomu je volná kapacita ve třídě) nebo přestoupí na jinou obchodní akademii či na střední odborné učiliště (obor Prodavačka).

V květnu 2012 jsme se pak domluvily s koordinátorem Programu podpora vzdělávání na společné konzultaci s klientkou i s její babičkou, jejímž cílem bylo vyjasnění podmínek další spolupráce, neboť klientce se dlouhodobě dostávalo z naší strany nadstandardní péče, které nevedla k efektivním výsledkům. V průběhu konzultace jsme s kolegou zhodnotili dosavadní průběh spolupráce a přímo konfrontovali babičku klientky s tím, že se již zpočátku naší spolupráce snažila přenést zodpovědnost za výchovnou péči na nás. Toto sdělení přijala. Domluvili jsme se tedy na systému včasné kontroly známek – možnost zavolat do NC, možnost zavolat do školy, nenechávat vše na poslední chvíli, ale průběžně klientčiny školní výsledky uplatňovat a uplatnit vůči klientce autoritu zákonného zástupce. V průběhu konzultace klientka opakovaně říkala, že chce na škole zůstat a že pro to udělá „všechno“. Z konzultace

nakonec vyplynulo, že klientka i babička mají společný cíl, tj. aby klientka školu dokončila. Pro obě vzešly ze společné konzultace úkoly – babička klientce vytvoří dle svých možností podpůrné studijní prostředí a zajistí jí klid k pravidelnému učení společně s každodenní kontrolou známek a bude respektovat její potřebu soukromí. Klientka si opraví dvě nedostatečné, aby v srpnu mohla být připuštěna k opravné zkoušce, přičemž prvním krokem k vyřešení této situace bude návštěva její učitelky chemie, se kterou se domluví na individuálním doučování.

V průběhu června 2012 mi klientka začala vědomě lhát. Za svou učitelkou chemie nezašla, což jsem posléze na základě sociální kontroly ověřila telefonickým rozhovorem. Tvrdila mi však, že za ní byla a že si již známky z chemie opravila. O tom, že mi klientka lže, jsem neprodleně informovala babičku a zároveň jsem jí sdělila, že vnučku již nemohu dále podporovat, protože mi lže a opakovaně porušuje ústní dohody, o čemž jsem informovala i klientku. S kolegou jsem se dohodla, že doučování z NJ potrvá standardně, do konce školního roku.

Přes letní prázdniny klientka zvládla díky své péli úspěšně absolvovat opravné zkoušky a v září tak nastoupila do druhého ročníku. Naše spolupráce byla ukončena, klientka však stále využívá individuálního doučování našeho dobrovolníka.

CHCI NA SOBĚ STÁLE
PRACOVAT!

J. Š., 17 LET

Klientka (17 let) má velmi problematické rodinné zázemí. Od útlého věku ji má v péči její babička, která má psychické problémy. V domácnosti žije ještě její mladší 14letá sestra M. Š., která je nyní v 9. ročníku a je zařazena mezi zájemkyně o zprostředkování Restipendia. O matce ani otcovi žádné dostupné informace nejsou. Rodina žije v bílinské sociálně vyloučené lokalitě na Teplickém Předměstí. Pokud je mi dobře známo, má klientčina babička problémy s dluhy. Žijí poměrně chudě. Do bytu jsem nikdy neměla přístup, tak nemohu dobře posoudit majetkové poměry. Klientka je velmi samostatná, v podstatě se o sebe stará sama a pomáhá s péčí o mladší sestru. Klientčina babička se mnou téměř nekomunikuje. Je vůči mně a vůči všem cizím lidem a institucím velmi podezřívavá. Klientka vždy sloužila jako prostředník mezi mnou a její zákonnou zástupkyní.

Spolupráci jsem navázala prostřednictvím pracovní poradkyně bílinské pobočky ČvT Terezy Hrdinkové, která mě do rodiny poprvé uvedla. Představila jsem službu a možnost zprostředkování

Restipendia. Komunikace probíhala vždy na chodbě před bytem, dovnitř mě pí. Š. nikdy nepustila. Když se s paní Š. potkám na ulici, nezdraví mě a dělá, že mě nevidí. V průběhu času se klientka naučila za mnou docházet do nízkoprahového centra. S klientkou spolupracuji od ledna minulého roku.

Hlavním cílem spolupráce je dlouhodobá podpora klientky v oblasti předprofesního vzdělávání. Klientka je ve druhém ročníku Podkrušnohorského gymnázia Most a má výborný prospěch. Vhodným nástrojem podpory je prospěchové Restipendium, které zároveň posiluje klientčinu vnitřní motivaci ke studiu. Klientka byla do programu úspěšně zařazena a od září minulého roku již pobírá pravidelné měsíční stipendijní příspěvky. Dílčím cílem spolupráce je pak pravidelná výuka francouzského jazyka, o který má klientka velký zájem. Spolupráce s klientkou vždy probíhala a nadále probíhá velmi dobře. V tuto chvíli patří mezi mé nejlepší a nejnadějnější klientky.

V průběhu roční spolupráce s klientkou jsem se zaměřila na odborné poradenství

týkající se především klientčina dalšího profesního směřování. Má velký zájem o studium na VŠ humanitního zaměření. Velmi ji baví studium cizích jazyků. Vedle AJ, NJ a nyní i FJ uvažuje o přibrání dalšího, nejspíše italského nebo ruštiny. S klientkou zároveň trénuji komunikační dovednosti s cílem posílit její sebevědomí. Klientka v podstatě ví, co chce a během individuálních konzultací ji v jejím úsilí povzbuzuji a pomáhám jí se dobře zorientovat v jejích aktuálních možnostech.

Na začátku naší spolupráce mě rovněž požádal pracovník bílinského OSPOD o podání bližších informací o rodinném prostředí klientky, které jsem mu poskytla a popsala jsem dosavadní průběh naší spolupráce. Klientka rovněž využívá mou nabídku motivačních a podpůrných aktivit pro mládež. Několikrát se zúčastnila setkání podpůrné skupiny pro mládež, kde byla celkem komunikativní a působila jako pozitivní vzor, neboť v té době již čerpala pravidelné stipendijní příspěvky.

Dosavadní spolupráci s klientkou hodnotím na velmi vysoké úrovni. Osobně považuji tuto kauzistiku za vzorový příklad dobré praxe. Zprostředkování Restipendia se podařilo cíleně zaměřit na dívku, která má vynikající studijní výsledky a žije v prostředí sociálně vyloučené lokality ve značně komplikovaném rodinném prostředí. Má svou silnou vizi osobní perspektivy. Po maturitě, kterou věřím, že úspěšně absolvuje, chce pokračovat na VŠ s humanitním zaměřením. S velkou pravděpodobností se bude specializovat na cizí jazyky. Rovněž klientka plánuje studijní pobyty v zahraničí. Restipendium je pro ni v současné době velkou podporou. Za stipendijní příspěvek si např. koupila Česko-francouzský slovník. Učí se větší samostatnosti a zodpovědnému přístupu ke svému životu. Doklady mi vždy nosí včas a v pořádku. Klientka je velmi zvědavá a touží po informacích v oblasti předprofesní přípravy. Nyní se stala pozitivním vzorem pro svou mladší sestru, která ji ochotně následuje a kterou jsem zařadila aktuálně mezi nové zájemce o zprostředkování Restipendia.

OD EXTRÉMISTKY
K DOBROVOLNICI

K. Š., 15 LET

S klientkou individuálně pracuji od července roku 2012. Od té doby ke mně dochází společně se svou třídou na pravidelný dramatický seminář. Klientka je výrazná osobnost, která má ve svém věku poměrně bohaté životní zkušenosti, ale zároveň se v jejím chování objevují prvky sebepoškozování a života v extrémech. Ráda provokuje své okolí a permanentně testuje hranice, ať již své, kdy se opakovaně dostává do potenciálně ohrožujících situací, tak i hranice ve vztahu ke svým nejbližším a dospělým autoritám.

Klientka sama o sobě tvrdí, „že se nenávidí“ a také, „že je člověk, který se snadno vzdává“. Klientka má dlouhodobý partnerský vztah s téměř o deset let starším přítelem, kterého má však tendence podvádět. V jejich vztahu panuje všudypřítomná nedůvěra a sklony k vzájemnému násilí. Přesto ho považuje za nejdůležitější osobu ve svém životě. Její přítel má stálé zaměstnání a klientku se snaží vhodným způsobem usměrňovat. V průběhu podzimu dokonce uvažovala, že by se k němu přestěhovala. Snažila se tím řešit velmi vypjatý vztah se svou matkou. Matka tento vztah neschvaluje a staví se proti němu. Z toho důvodu ho před ní klientka tají. V této době jsem při naší spolupráci zastávala částečně roli mediátora obou stran. Klientčina matka se postupem času navykla mi pravidelně telefonovat a sdílet se mnou těžkosti při výchově své dcery. Zároveň jsem byla v občasném kontaktu s klientčinou třídní učitelkou, na jejíž doporučení klientka vyhledala koncem roku 2012 odbornou psychologickou pomoc.

Klientku dlouhodobě fascinuje a přitahuje problematika drogové závislosti. Neustále čte na toto téma knížky, ale sama má zatím zkušenosti pouze s užíváním marihuany. Většina jejích přátel má však osobní zkušenost s užíváním tvrdých drog. Klientka chce v dospělosti pracovat v K-centru, ale vzhledem ke svému prospěchu si nevěří.

O velkých prázdninách mě klientka ze své vůle vyhledala v doprovodu maminky a měla vážný zájem o systematickou přípravu na opravnou zkoušku z AJ. Klientce jsem se intenzivně věnovala po dobu jednoho měsíce formou individuálního doučování a motivačních rozhovorů. Klientka však byla často v průběhu doučování nesoustředěná, docházelo u ní k obrovským výkyvům nálady. V této době rovněž procházela vztahovou krizí se svým přítelem. Klientku jsem předala kolegovi, neboť jsem v letních měsících nastoupila na dovolenou. Ten s klientkou v systematické přípravě na opravnou zkoušku pokračoval přičemž probíhala souběžně příprava na opravnou zkoušku z matematiky.

V průběhu spolupráce jsme se s klientkou zaměřily především na zvýšení jejího sebevědomí a posílení schopnosti soustředit se. Na začátku spolupráce byla klientčina sebedůvěra na bodě mrazu, ať už se jednalo o vlastní osobu či o znalosti z anglického jazyka. Během doučování se klientka snažila být pozorná a dobře spolupracovala, za což jsem ji pokaždé ocenila. I přesto, že si zpočátku vůbec nevěřila, na doučování docházela pravidelně a brala ho zodpovědně. Několikrát přišla na doučování, ale nebyla schopná se na danou látku soustředit, neboť se potřebovala vypovídat ze svých pocitů. V době letních prázdnin klientka procházela těžkým a emočně náročným obdobím. Vždy jsem si na ni vyhradila dostatek času a respektovala jsem, jak se v daný den cítí. Vždy jsme spolu hovořily samy v chráněném prostředí konzultační místnosti.

Klientku jsem po celou dobu naší spolupráce doprovázela, neradila jsem jí a snažila se jí nevměšovat do života, což si myslím, že nakonec i ocenila, protože tento postoj vůči ní zaujímal všichni ostatní – rodiče, učitelé, spolužáci, vrstevníci.

Opakovaně jsem od klientky vyslechla, „že se chce změnit, protože ví, že si svým chováním jen komplikuje život a ubližuje lidem, které má ráda.“ Přesto si sama bolestně uvědomovala rozpor mezi tím, že něco jiného říká a něco jiného dělá. Klientka v sobě nakonec našla motivaci úspěšně absolvovat obě opravné zkoušky v devátém ročníku, neboť by následně ráda studovala sociální činnost a v budoucnu mohla být zaměstnaná v K-Centru.

Toto odhodlání klientce vydrželo pouhý první měsíc nového školního roku. Většina učitelů si v této době opakovaně stěžovala, že má klientka závažné výchovné problémy, narušuje výuku v celé třídě a dopouští se verbálně agrese vůči spolužákům a dokonce i vůči učitelům. Klientka bojovala na několika frontách zároveň a v podstatě proti všem. Nejvíce však proti sobě, štválo ji všechno a ona štvála všechny. Situace se ve škole vystupňovala, až byli rodiče třídní učitelkou opakovaně předvoláváni na osobní

rozhovor do školy. Na konzultace s třídní učitelkou však docházel pouze otec, matka odmítla tuto situaci veřejně řešit a přiznala mi, že výchovu své mladší dcery nezvládá. Klientku také opakovaně srovnávala s její starší a úspěšnou sestrou, která je nyní v maturitním ročníku. Otec se v domácnosti téměř nezdržuje z důvodu svého povolání. Na doporučení třídní učitelky využila klientka odbornou psychologickou pomoc, která jí však podle jejího vyjádření nijak zvlášť nepomohla.

V průběhu podzimních měsíců také klientka vážně uvažovala o odstěhování se ke svému příteli. V této době za mnou klientka docházela na občasně konzultace, kde se v podstatě pouze potřebovala vypovídat. Přesto jsem jí dala za úkol, že v den svých 15. narozenin matce o svém vztahu s přítelem řekne. Probíraly jsme spolu všechny možné varianty včetně „nejhoršího černého scénáře“, ve kterém klientka odchází z domova a matka na ni z okna křičí. Klientka si tak mohla „v duchu osahat“, co by jí toto radikální řešení situace v důsledcích přineslo. Uvědomila si, že jí na vztahu s mámou záleží a že jen neví, jak s ní má komunikovat. To samé se dělo i na straně matky. Fungovala jsem mezi nimi v pozici prostředníka.

Klientka v této době také začala vést v našem zařízení výtvarnou dílnu pro mladší klienty nízkoprahového centra.

Nově nabytá zodpovědnost ji po určité době stabilizovala. Naučila se na dílnu docházet včas, dělat si přípravu a rozvíjet své přirozené pedagogické cítění a přirozenou autoritu, kterou u dětí měla. Toto její chování se přeneslo i domů, začala se domů vracet ve smluvený čas, což její matka dokázala i slovně ocenit. V jejich vztahu došlo ke zlepšení. Klientka nakonec matce dokázala říct i o svém vztahu, i když to už předtím „propálila“ její starší sestra, se kterou má klientka značně problematický vztah. Klientka vedla výtvarnou dílnu od začátku října a prokázala se jako svědomitá a zodpovědná. Po dohodě s ředitelkou nízkoprahového centra byla klientce nabídnuta možnost dobrovolnické činnosti, které využila. Nyní působí v zařízení jako dobrovolník již měsíc a velmi ji to uspokojuje.

Pokud jde o klientčino profesní zaměření a předškolní přípravu, rodiče jsou ochotni jí uhradit školné na soukromé střední škole v Ústí nad Labem – obor Kadeřnice. Klientka však nyní ještě zvažuje podání přihlášku na soukromou školu „Perspektiva“ se zaměřením na Sociální péči, protože má k této oblasti osobní vztah a práce v sociální oblasti by jí velmi bavila.

7. 2 PŘÍKLADY ŠPATNÉ PRAXE

P. H., 15 LET

Na začátku naší spolupráce na podzim roku 2011 měl klient poměrně silnou vnitřní motivaci k pokračování v dalším studiu po skončení povinné školní docházky. Nebyl si však dlouho jistý vhodným oborem. V té době chodil do 9. ročníku ZŠ praktické v Břilině, kterou výborně reprezentoval v běhu.

Rodiče si jsou vědomi důležitost vzdělání, ale svého syna k němu praktickými kroky nevedou a nepodporují ho v jeho úsilí. Výchovná poradkyně ZŠ praktické v Břilině mi při telefonickém rozhovoru potvrdila, že rodiče opakovaně projevují výrazný

NADĚJNÝ STIPENDISTA,
KTERÝ TO VZDAL

nezájem o školní prospěch a profesní směřování svého syna. Nechodí na rodičovské schůzky, dlouhodobě se školou nespolupracují. Bohužel však v současné české právní úpravě není zakotvena povinnost, která by rodičům ukládala podporovat svého dospívajícího syna při studiu na střední škole. Studium na SŠ je ve své podstatě dobrovolné. Nebylo tedy možné ani podávat podnět na OSPOD z důvodu zanedbání výchovné péče ze strany rodičů. To, že si matka nepřeje, aby její syn pokračoval v dalším studiu, není možné ze zákona klasifikovat jako zanedbání rodičovské povinnosti. Právně je to možné vztáhnout pouze k Úmluvě o právech dítěte (čl. 28 1a, čl. 29 e), ale rodiče v podstatě není možné za to sankcionovat. To mi posléze potvrdila i pracovnice bílinského OSPOD, se kterou jsem případ telefonicky konzultovala. Může si pouze pozvat rodiče k výchovnému rozhovoru.

Přesto byl však klient rozhodnutý na střední školu nastoupit. Klienta zaujala možnost chovatelství koní na SŠ technické v Mostě, protože k nim má velmi dobrý vztah. Obával se, že by ho na tento obor nepřijali z důvodu, že vychází ze ZŠ praktické. Nakonec se rozhodl pro učební obor „Zedník – SOU stavební Teplice (pobočka Duchcov)“. Zkontrolovala jsem mu přihlášku na SOU a pomohla mu s jejím odesláním. Zároveň jsem klienta informovala o možnosti zprostředkování prospěchového Retrostipendia od UniCreditFoundation, které je určené pro žáky 9. tříd a studenty středních škol. Cílem této stipendijní podpory je zvýšit šanci na udržení se na střední škole a na její úspěšné dokončení.

Rodiče klienta nakonec souhlasili s tím, aby na střední školu nastoupil. Jejich rozhodnutí následně podpořila i možnost získání výše uvedeného prospěchového Retrostipendia, které by pro rodinu znamenalo výraznou finanční podporu. Ve spolupráci se školou jsem rovněž řešila, zda klient má či nemá neomluvené hodiny. Výchovná poradkyně mi sdělila, že má v prvním pololetí dvě. Pokud by tomu tak bylo, neměl by nárok na zprostředkování Retrostipendia, protože by tím

porušil stanovené podmínky. Posléze se ukázalo, že v tomto případě byla skutečně chyba na straně školy, která si klienta spletla s jiným žákem. Informaci jsem ověřovala i u klientova třídního učitele, který mi ji potvrdil.

V rámci motivačního streetworku jsem v průběhu jarních měsíců několikrát do rodiny zašla, protože bylo potřeba vyřídít formální náležitosti spojené se zprostředkováním prospěchového Retrostipendia. Klient se na střední školu velmi těšil a rodina se ho dle svých možností snažila v jeho odhodlání podporovat. Klient byl zařazen do Retrostipendijního programu mezi tzv. „čekatele“. První jednorázovou výplatu by získal na konci prvního ročníku na SOU.

Jako jistou formu ocenění za posun a dobrou spolupráci jsem rodině nabídla pro klienta volné místo na prázdninovém táboře ve Chmelištné. Rodiče klienta poslali na prázdniny k příbuzným, o jeho neúčasti na táboře mne informovali až v den odjezdu.

Po zahájení nového školního roku jsme s klientem společně vybrali tzv. „klíčové předměty“, ve kterých se bude po dobu tří let sledovat jeho prospěch na střední škole. Maximálně mohou být hodnoceny stupněm „dobře“. Jednalo se o: Technologie, Materiály, ČJ a Matematiku. Klient byl v té době ve škole velmi spokojený, moc se mu tam líbilo. Našel si nové kamarády a velmi rychle si zvykl. Byl také motivovaný příslibem finančním hodnocením za praxi.

K problémům došlo v prosinci, kdy měl klient přijít na podpůrnou skupinu pro mládež a bez omluvy se nedostavil. Kontaktovala jsem jeho přítelkyni, která mě informovala, že jsou na náupech v Teplicích a že je klient hodně našťavý, protože dostal za praxi necelé tři stovky a že dokonce uvažuje, že kvůli tomu ze školy odejde. Po celý prosinec se mi nepodařilo klienta úspěšně kontaktovat. Až v lednu následujícího roku jsem ověřila z jeho blízkého okolí, že studia na škole skutečně zanechal z výše uvedeného důvodu. I v průběhu celého ledna jsem se snažila klienta marně kontaktovat. Přestal do zařízení docházet

a v současné době o něm již nemám žádné zprávy. Rodiče mi nezvedají telefon. Zprostředkování prospěchového Retrostipendia nebylo pro rodinu dostatečně silným podpůrným nástrojem, ačkoli klient měl hned zpočátku poměrně silnou vnitřní motivaci na střední školu nastoupit a dokončit ji. Přesto to již při prvním nezdaru a překážce vzdal.

SELHÁNÍ V PROCESU NEFORMÁLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

H. Č., 15 LET

S klientkou pracuji dlouhodobě, do NC Na Předměstí v Bílině (regionální pobočka ČvT) dochází již od roku 2006. Klientka má velký zájem o tanec, mnohokrát se účastnila tanečních dílen se zaměřením na hip-hop a streetdance. Je pohybově poměrně talentovaná, ale schází jí vůle a odhodlání tolik potřebné k dosažení úspěchu. Klientce se dostalo viditelného srovnání s ostatními tanečnicemi, když se v roce 2010 zúčastnila castingu v soutěže Česko-Slovensko má talent, odkud si odnesla přínosné zjištění, že na sobě musí ještě hodně pracovat.

Postupem času v klientce uzrálo rozhodnutí docházet do taneční školy. V říjnu roku 2010 jsem jí pomáhala zprostředkovat finanční podporu z Nadačního fondu manželů Klausových, který podporuje řízené volnočasové aktivity a kroužky pro děti ze sociálně slabého prostředí (uhrazení školného na jedno pololetí ve výši 2.000,-). Po dohodě s ředitelem bílinské ZUŠ se podařilo

klientku přihlásit do tanečního oboru se zaměřením na klasický tanec. Klientka docházela 2x týdně na pravidelné a strukturované tréninky, které pro ni byly velmi náročné. V této době mi klientka zatajila, že trpí vážným astmatem. Spolupráce s rodinou byla tehdy celkem dobrá. Pro klientku byly tréninky náročné i z toho hlediska, že se musela sžít s novým kolektivem dívek, z nichž některé byly výrazně mladší a v tanci zkušenější. Učila se zde náročné baletní pozice a správnému držení těla. Silnou počáteční motivaci měla klientka v tom, že se konečně tanci věnuje pořádně a že ukáže všem ze sídliště, že na to má. Klientka si drží odstup od svých vrstevníků, vymezuje se vůči nim negativně. Po bezmála čtvrtletní docházce do umělecké školy se ale ukázalo, že tato motivace nestačí. Klientka sama neměla potřebnou výdrž, aby dokázala překousnout počáteční nezdary a náročný baletní trénink.

Po nějaké době mě kontaktovala učitelka tanečního oboru, že klientka do kroužku přestala bez omluvy docházet, což se ukázalo jako velký problém, protože již měla zaplacené školné na celé pololetí z výše uvedeného nadačního fondu. Od klientky se mi nedostalo žádného vysvětlení a zároveň se mnou přestala zcela komunikovat.

Na jaře začala klientka opětovně navštěvovat nízkoprahový klub, a na veškeré výchovné rozhovory týkající se tance reagovala s rezignací. Přesto jsem klientce podmínila další spolupráci tím, že se zajde do ZUŠ dodatečně omluvit své absence a studium ukončí. V případě učinění tohoto kroku jsem byla ochotná s klientkou spolupracovat a zkusit vymyslet jinou příležitost (např. účast na romském tanečním festivalu Savore v Krásné Lípě). Klientka se opět zachovala nezodpovědně, na ZUŠ s omluvou nezašla, načež mi sdělila, že ji nemůžu k ničemu nutit, když s ní nic nesvede ani její matka. Klientka nedokázala ocenit, že jí byla z mé strany i ze strany ZUŠ věnována mimořádná podpora a péče a že podobnou šanci již nikde nedostane. V současné době klientka již o tanci nemluví a náš vztah se po nějaké době urovnal. Přesto je velká škoda, že svou velkou šanci promarnila.

F. D., 20 LET

S klientem jsem navázala spolupráci v září 2012 prostřednictvím koordinátora Programu podpora vzdělávání, který předtím s klientem spolupracoval po dobu přibližně dvou let. Konkrétně se jednalo o pravidelné doučování z AJ, jehož cílem byla příprava na ústní část maturitní zkoušky. Klient vystudoval odborné učiliště, má tedy výuční list. V průběhu spolupráce s kolegou již dále pokračoval v nástavbovém studiu na SŠ stavební – obor „Podnikání“. Ke kolegovi docházel pravidelně na doučování z matematiky, ČJ, ekonomie a managementu. Ve škole měl dobrý prospěch. Rychle se učil novým věcem a bral svůj přístup ke studiu zodpovědně. Ještě na začátku čtvrtého ročníku vážně uvažoval o pokračování v dalším studiu na soukromé VOŠ Perspektiva v Dubí (obor Sociální práce a sociální pedagogika). Chtěl tak zúročit své bohaté životní zkušenosti a pomáhat druhým. Kritický zlom u něj nastal na konci prvního pololetí ve čtvrtém ročníku.

Klient má za sebou poměrně náročný život. Jeho matka je klasickou obětí domácího násilí.

Klientův otec byl narkoman a jeho matku fyzicky bil a psychicky týral. Klient svého otce nenávidí a v dětství s ním měl časté konflikty, které vyústily i ve fyzické násilí z obou stran. V důsledku toho se klient ocitl i v zařízení okamžité pomoci – Klokánek žateckého Fondu ohrožených dětí. Náročné roky svého dospívání strávil ve Výchovném ústavu v Obořišti. Z výchovného zařízení několikrát utekl, přesto však s odstupem času hodnotí pobyt v něm jako dobrou životní školu. V současné době žije několik let se svou matkou a pěti mladšími bratry. Velmi mu však schází vzor dobrého a charakterního muže. Ke své matce má značně komplikovaný vztah. Myslí si, že mu nerozumí a že ho omezuje v jeho osobním rozvoji. Má jí za zlé vše, čím si musel jako dítě projít.

Klient je také poměrně talentovaný, velmi pěkně maluje. Umí dělat osobité graffiti a maluje komiksové postavy. V našem zařízení namaloval komiksový rozhovor na celou stěnu chodby vedoucí do klubové místnosti. Jeden čas uvažoval

o tom, že by šel dokonce studovat na UJEP na fakultu užitého umění a designu. Rovněž se věnuje tvorbě rapových textů i samotnému rapu. Má velmi mnoho zájmů, snadno se nadchne, u ničeho však příliš dlouho nevydrží. V životě mu schází potřebná perspektiva a zaměření na zvolený cíl, kterému by byl věrný. V průběhu čtvrtého ročníku se klient začal velmi intenzivně zajímat o techniky sebepoznání vycházející především z východních nauk. Vyzkoušel holotropní dýchání, měl zkušenost s kouřením marihuany i s působením halucinogenních látek. Po užití lysohlávky měl tzv. kosmický zážitek, který výrazně ovlivnil jeho nazírání na svět. Četl na tato témata velmi mnoho knih a experimentoval sám se sebou. Byl přímo posedlý po informacích z této oblasti. Několikrát jsem se s ním o jeho zájmech bavila, doporučovala jsem mu k samostudiu některé odborné tituly, neboť jej velmi přitahovala problematika psychických nemocí, zvláště pak schizofrenie. Jeho nové zájmy ho začaly postupně odvádět od školy.

Klient má zdravotní problémy se srdcem, a na přelomu podzimu roku 2012 se tyto potíže zhoršily – klient prodělal kolaps se známkami srdeční příhody. Tato situace ho velmi vyděsila a došel k vnitřnímu rozhodnutí, že si „konečně začne užívat a zabývat se věcmi, které ho zajímají a mají pro něj smysl“. Má dva dobré a blízké přátele. Jeden z nich studuje v prvním ročníku na již zmíněné VOŠ Perspektiva, druhý je řádně zaměstnán. Zároveň má však klient přátele, kteří jsou uživateli THC. Z Filipa se stal pravidelný uživatel této látky, přestal docházet do školy, falšoval omluvenky a lhal. Na pololetním vysvědčení měl klient mnoho zameškaných hodin, včetně těch neomluvených, zhoršil se jeho prospěch, doma se jeho matce ztrácely věci a alkohol.

V listopadu klient docházel na doučování jednou týdně. Ke zlomu došlo během vánočních prázdnin. V lednu klient přestal bez omluvy docházet na pravidelná doučování, projevoval negativní postoj jak ke škole, tak k pedagogům, neměl o nic zájem. Toto chování ve mně vyvolávalo pocit, že je klient uživatelem tvrdých drog.

Ke spolupráci ohledně klientovy aktuální situace jsem přizvala i výše zmíněného kolegu a externistku z teplického K- centra (WhiteLight I., o. s.). Ti měli intenzivní rozhovor s matkou klienta, ve kterém poukázali na možné riziko zneužívání drog u klienta. Matka si to však v žádném případě nechtěla připustit a hledala pro synovo chování omluvy.

V únoru přišel klient na doučování z AJ pouze jednou. Byl však soustředěný a dával pozor. Poté jsem ho už neviděla. Přestal reagovat i na sms zprávy. Musela jsem s ním tedy ukončit spolupráci. Matce v této době již opět lhal. Několikrát u mě telefonicky ověřovala, zda u mě klient byl na doučování, což jsem jí samozřejmě nepotvrdila. S matkou jsme se domluvily na osobní konzultaci, která trvala asi hodinu. Matka klienta poprvé konfrontovala s jeho chováním a postavila ho před ultimátum – buď jí ještě ten večer vrátí peníze na cestovné do školy, nebo si sbalí věci a odejde. Nazítří ráno klient z domova skutečně odešel, ale již hned dopoledne byl zpátky s omluvou. Matka ho u sebe zatím stále nechává bydlet, i když si uvědomuje rizika s tím spojená. Především pak to, že klientovo chování mohou v pozdějším věku začít napodobovat jeho mladší sourozenci, pro které klient dlouho představoval jediný mužský vzor v rodině. Matka stále popírá možnost, že by byl klient závislý na drogách. Přestává si věřit ve své mateřské roli a vůči synovi si zatím neumí vytyčit pevné hranice. Matka by pro klienta uvítala odbornou psychologickou pomoc. Klient se 19. dubna dozvěděl, že bude připuštěn k maturitní zkoušce, kterou nakonec s velmi dobrým prospěchem složil. Dle sdělení jeho matky by klient rád pokračoval ve studiu na vysoké škole.

JE SNADNÉ SEJÍT
ZE SPRÁVNÉ CESTY...

8. UKÁZKA PODKLADŮ PRO REALIZACI STRUKTUROVANÝCH SKUPINOVÝCH SETKÁNÍ

„JAK SE VIDIŠ TY SÁM A JAK TĚ VIDÍ DRUZÍ?“

- celková časová dotace: 1 hodina 45 minut

1. RUNDA (5 minut)

„Můj (zatím) nejbližnější prázdninový zážitek?“

„Moje předsevzetí do nového školního roku – v čem se chci zlepšit?“

- sdílení a reflexe ve skupině

2. Šestý smysl (15 minut)

• technika na posílení a rozvoj skupinové dynamiky

- pomůcky: záznamové archy, propisky
- vyhodnocení získaného počtu bodů
- vysvětlení pojmů: „empatie“, „skupinová dynamika“

3. Moje osobní vizitka (40 minut)

• technika s prvky arteterapie

- pomůcky: papíry, fixy, pastelky

• samostatná práce s využitím prvků fantazie a kreativity

• v technice se uplatňuje práce se symboly, jak symbolicky vyjádřit, kdo jsem a co mám ráda/a, jaký

obrázek sebe sama ukazují světu?

- prezentace před ostatními „jdu s kůží na trh“, nácvik prezentačních dovedností
- reflexe: Jak jsem se cítil/a, technika mi byla příjemná/nepříjemná, rozuměl jsem dobře zadání, je těžší o sobě psát nebo se namalovat
- zopakování pojmů: „symbol“ a „metafora“, vysvětlení nových pojmů: „vizitka“ a „vizuální“
- technika slouží k lepšímu uvědomění sama sebe a jako trénink prezentačních dovedností – klienti si uvědomí, jaké mají o sobě mínění a jak dobře se dokáží „prodat“ ve srovnání s vrstevníky; technika by měla být zaměřena laskavě a pozitivně
- krátká přestávka (5 minut)

4. Malování jednou tužkou (10 minut)

• technika s prvky arteterapie

• pomůcky: papíry, obyčejná tužka

- pracuje se ve dvojicích, každá dvojice má za úkol společně jednou tužkou a beze slov namalovat obrázek; záleží, jakou si každá dvojice zvolí komunikační strategii; hodnotí se spolupráce a zda byl někdo ve dvojici vůdčí nebo se jenom „vezl“ – jak se umím prosadit a uhájit si svůj zájem (chci např. namalovat sluníčko a ten druhý mi to nedovolí, pereme se spolu o tužku, každý si maluje to své nebo se dokážeme spolu dohodnout i beze slov?)
- zhodnocení ze strany vedoucího skupiny, může se techniky také zúčastnit

5. Baterie (15 minut)

• technika pro získání i dávání pozitivní zpětné vazby

• pomůcky: záznamové archy, propisky, fixy

- jednotliví účastníci si vzájemně píšou na svá záda povzbuzující vzkazy
- tato technika je laskavě a pozitivně zaměřená

6. Otázky na tělo (10 minut)

• pomůcky: záznamové archy, propisky

- samostatná práce

7. UZAVŘENÍ SKUPINY, ZÁVĚREČNÁ REFLEXE

(5 minut)

- rozdání dotazníků pro zpětnou vazbu, co si z dnešní skupiny sám pro sebe odnáším a co bych si přál/a příště

„JAK SI PŘEDSTAVUJEŠ SEBE A SVŮJ ŽIVOT?“

• celková časová dotace: 1 hodina 30 minut

1. RUNDA /řízený BRAINSTORMING(10 minut)

„Proč bych měl/a chodit do školy?“

„Co pro mě znamená, když dělám něco pro svoje „dobro“?“

- sdílení a reflexe ve skupině

2. Co je to motivace? (10 minut)

• proč dělám některé věci a některé naopak ne

• co mě žene do akce a co mě naopak brzdí

• na co jedu, v čem je můj jedinečný osobní „motor“

- sdílení osobních postřehů a zkušeností s ostatními ve skupině

3. Kdybych mohl/a, byl/a bych... - projekční technika (20 minut)

• pomůcky: záznamové archy, propisky

• samostatná práce s využitím prvků fantazie a kreativity

• v technice se uplatňuje práce se symboly, proč by chtěl být např. delfínem, co to o mně říká druhým

• prezentace před ostatními „jdu s kůží na trh“

- reflexe – jak jsem se cítil/a, technika mi byla

příjemná/nepříjemná, rozuměl jsem dobře zadání, co o mě říká zvolený symbol a proč jsem si ho vybral/a

• zopakování pojmů: symbol a metafora ze strany vedoucího skupiny

• technika slouží k lepšímu uvědomění sama sebe a jako trénink prezentačních dovedností – klienti si uvědomí, jaké mají o sobě mínění a jak dobře se dokáží „prodat“ ve srovnání s vrstevníky; technika by měla být zaměřena laskavě a pozitivně

- krátká přestávka (5 minut)

4. Můj život za 10 let

• pomůcky: záznamové archy, propisky

• technika slouží k rozvíjení konkrétních představ o mém životě v budoucnosti, účastníci by měli sami pro sebe co možná nejvíce konkrétně popsat, jak si představují svůj život v uvedeném časovém intervalu: *kolik mi v té době bude let, kde a jak budu žít, popř. s kým, budu už mít děti, jaké zaměstnání v této době vykonávám, jsem se svým životem spokojený/á, jsem ženatý/vdaná, daří se mi dobře, jak jsem na tom zdravotně – zkus popsat průběh svého dne za 10 let...*

- zhodnocení vedoucího skupiny, může se techniky také zúčastnit

5. „Já a můj život I.“ - sdílení fotek z osobního života před skupinou (15 minut)

• předem určený účastník skupiny (z minulého setkání) prezentuje před skupinou své fotky od narození, posílá je „po kolečku“ s doprovodným komentářem, ostatní účastníci mají možnost se ho doptávat na to, co je zajímavé; záleží na prezentujícím, do jaké hloubky chce zajít a kolik toho chce před ostatními odhalit – zvolený výběr fotografií

- tato technika je velmi citlivá a vyžaduje

maximální pozornost ze strany vedoucího skupiny

- zajištění chráněného prostředí; je možné, že se otevře některé citlivé téma; prezentující musí mít ke skupině důvěru

6. UZAVŘENÍ SKUPINY, ZÁVĚREČNÁ REFLEXE (5 minut)

- rozdání dotazníků pro zpětnou vazbu, co si z dnešní skupiny sám pro sebe odnáším a co bych si přál/a příště

„S ČÍM SE PERU...?“

- celková časová dotace: cca 90 minut

1. RUNDA – časová dotace 5 minut

„S čím teď nejvíc bojuji a co od toho čekám?“

- prezentace a sdílení ve skupině

2. BARVIČKOVÝ TEST – 15 minut

- jednoduchý test povahových vlastností podle preferencí barvy: červená, žlutá, modrá, zelená, černá

- *pomůcky: připravené barevné papíry, tabulka s uvedenými povahovými vlastnostmi podle barevných korespondencí*

- zadání techniky: vybrat si jednu barvu a na jednu polovinu papíru napsat všechno, s čím se mi daná barva spojuje (nejlépe je o tom moc nepřemýšlet a napsat první věc, která mě napadne), na druhou polovinu napsat „jaký je člověk, který danou barvu preferuje/co si o takovém člověku myslím, jaký je“ – můžu psát cokoli bez cenzury, pokud to je slušné a nikoho to neuráží

- technika procvičuje představivost a upevňuje sdílení vlastního názoru s druhými

- reflexe: jak se mi s technikou pracovalo, vidím svět

barevně, našel jsem se ve své barvě, souhlasím s tím, co je uvedeno v tabulce, znám ve svém okolí „typického představitele“ určité barvy?

3. Bodlák & Růže – časová dotace 20 minut

- technika učí rozvíjet poskytování zpětné vazby druhým včetně konstruktivní kritiky

- *pomůcky: obrázek růže a bodláku*

- ! tuto techniku je vhodné použít až poté, co se většina členů skupiny zná již delší dobu, důležité je vytvořit bezpečné prostředí pro sdílení, na každého účastníka by měla přijít ve skupině řada – poskytnete svou zpětnou vazbu ostatním včetně vedoucího skupiny (roztvíjí se tak i kompetence říct svůj názor dospělé autoritě)

- techniku lze uvést slovy: „Dávám Ti tento bodlák, protože se mi na Tobě nelíbí ... A zároveň Ti dávám tuto růži, protože chci na Tobě ocenit, že ...“

- reflexe ve skupině – jaké to pro mě bylo, co je těžší – oceňovat nebo kritizovat, jak chápu rozdíl mezi obyčejnou kritikou a konstruktivní kritikou, jak umím od druhého přijmout kritiku?

4. SCÉNKY – časová dotace cca 30 minut

- přehrání modelových situací na téma „Neslušné chování na veřejnosti“

- účastníci si sami vytvoří a přehrají scénky z běžného života – např. rušení při divadelním představení, kouření na autobusové zastávce, drzé chování vůči učitelu, konflikt matky s dcerou v nákupním centru, ...

- reflexe: *jak jsem se v dané roli cítil, nakolik scénka odpovídá tomu, jak se já sám chovám, vzpomenu si na aktuální příklad toho, kdy jsem se choval/a neslušně, dokážu se za neslušné chování omluvit a říct „Promiň“, umím přijít s omlouvou jako první?*

5. Nedokončené věty – časová dotace 15 minut

- projekční technika, samostatná práce

- *pomůcky: záznamové archy s připravenými větami*

- reflexe: jak se mi s technikou pracovalo, jsem zvyklý/á takto o sobě přemýšlet

- pokud účastníci chtějí, odnesou si vyplněný záznamový arch domů, jinak ho odevzdají vedoucímu skupiny

6. Shrnutí, závěrečná reflexe, dotazníky pro zpětnou vazbu – časová dotace 5 minut

„ORIENTUJ SE NA TRHU PRÁCE“

- celková časová dotace: 120 minut

1. RUNDA

„Čím jsem chtěl/a být jako malé dítě a čím chci být teď?“

„Co už jsem pro to udělal/a a co mi ještě schází?“

2. TEORETICKÝ BLOK

- blok ve spolupráci s pracovní poradkyní, vysvětlení základních pojmů, brainstorming, zapisování na flipchart

JAKÉ INFORMACE MŮŽEME NAPŘÍKLAD PŘEDAT?

Jakou práci hledám

- vzážené možnosti dle vzdělání: požadavky zaměstnavatele (co mohu nabídnout já)
- finanční ohodnocení (na co jsem ještě ochoten/ochotna přistoupit), hrubý x čistý měsíční příjem
- dostupnost: kam jsem ochoten dojíždět
- mé očekávání: jaká společnost, kolektiv, vztahy v týmu
- druh smlouvy (na dobu určitou, neurčitou, DPČ, DPP)

Druhy pracovních smluv:

- Hlavní pracovní poměr
- Dohoda o provedení práce – 300 hodin měsíčně ovšem v případě, že by výdělek z dohody dosáhl částky 10.000 Kč měsíčně brutto, stala by se i tato dohoda předmětem plateb pojištění. V dohodě by muselo být povinně sjednáno, na jakou dobu se uzavírá.
- Dohoda o pracovní činnosti – 300 hodin měsíčně
- Vždy písemně!

Kde hledám práci

- internet, ÚP, personální agentury, tisk, noviny, pracovní veletrhy, brigády

Zkratky v CV nebo v inzerátech – s čím se můžu setkat?

- CV - curriculum vitae
- HPP - hlavní pracovní poměr
- VZV - vysokozdvizný vozík,
- ŘP A,B,C; NJ, AJ
- MD - mateřská dovolená
- ZTP - zdravotně tělesně postižení
- OZP - osoby zdravotně postižené
- ŽL - živnostenský list
- ZŠ, SŠ/SOU,VŠ, VOŠ - školy
- DPP - dohoda o provedení práce
- DPČ - dohoda o pracovní činnosti
- Čistý TR – trestní rejstřík

Co po mě zaměstnavatel bude chtít: TR – kde udělat – czech point – info centra, pošta, ověřené kopie vzdělání, motivační dopis, CV, pojmy, osobnostní předpoklady – kooperativnost, flexibilita, kreativita, spolehlivost, zodpovědný přístup, osobní rozvoj a profesní růst, předchozí praxe a zkušenosti, znalosti, dovednosti, klíčové kompetence

Související pojmy: trh práce, personalista, internetové portály s nabídkou práce, kvalifikace

3. SOLIDNÍ VS PODEZŘELÝ INZERÁT

- pomůcky: záznamové archy, propisky, připravené inzeráty pro ilustraci (z tisku či vymyšlené)
- samostatná práce
- prezentace před ostatními – proč považují tento inzerát za podezřelý či solidní, rozumím dobře všem zkratkám a požadavkům uvedeným v inzerátu?, přihlásil/a bych se na tento inzerát a proč?
- shrnutí – na co si dát pozor

4. PRÁCE „NA ČERNO“

- pomůcky: flipchart, tlusté fixy
- formou řízené diskuze a následného brainstormingu, zmapování všech rizik i „výhod“, shrnutí – co si myslím o práci na černo, znám někoho ve svém blízkém okolí, kdo pracuje „na černo“?, šla/šl by do toho i s vědomím toho, že mi hrozí pokuta 100.000,- ?, proč lidé „pracují na černo“, co z toho mají x co jim hrozí
- je možné využít i prostorovou postojovou škálu: práce na černo se mi hnusí – práce na černo je pro mě naprosto v pohodě (argumentace)
- prezentace ve skupině, reflexe – co bylo pro mě jednodušší, vyjmenování svých dobrých vlastností/ v čem vynikám nebo upřímná sebekritika?

5. PŘIJÍMACÍ POHOVOR – modelová situace

- nácvik prezentačních dovedností – umět o sobě sebevědomě mluvit, znát své schopnosti a slabé stránky, znát svou motivaci pro výběr konkrétní profese, umět udělat „dobrý dojem“ hned ze začátku – způsob, jakým vejdu do místnosti, jak se představím, pozor na nevědomé projevy neverbální komunikace – oční kontakt, adekvátní stisk ruky, základy slušného chování, mám potřebnou kvalifikaci pro tuto profesi, mám předchozí praxi, proč by měl zaměstnavatel vybrat právě mě, ...
- reflexe: bylo pro mě těžké o sobě mluvit a dobře

zapůsobit, vztah k formální autoritě pracovníka, co bych příště udělal/a lépe, umím se dobře zorientovat v cizím prostředí a sebevědomě prosadit svůj požadavek?, uvědomuji si, jak na druhé působím?- co se mi povedlo a co ne?, co bych příště udělal/a jinak?, co si pro sebe odnáším?

- shrnutí a zhodnocení z pohledu pracovníků/vedoucích skupiny – jak jednotliví uchazeči při simulovaném přijímacím pohovoru působili, doporučení na co si dát pozor a čeho se příště vyvarovat – poučení z vlastních chyb je nejcnější

6. UZAVŘENÍ SKUPINY, ZÁVĚREČNÁ REFLEXE

- rozdělení dotazníků pro zpětnou vazbu, co si z dnešní skupiny sám pro sebe odnáším

„ZA ŠKOLOU?“

- celková časová dotace: cca 120 minut
- zopakování skupinových pravidel pro nové členy, neformální prostor pro seznámení s nově příchozími, vysvětlení zaměření skupiny jako pravidelné preventivní aktivity

1. RUNDA – časová dotace 10 minut

- prezentace a sdílení ve skupině
- „Kdo má na mě dobrý vliv a pro koho jsem naopak já dobrým vzorem?“
- „Vzpomeň si alespoň na jeden dobrý zážitek tento týden ve škole. Co Ti udělalo radost?“

2. BRAINSTORMING – časová dotace 30 minut

- vysvětlení pojmu „bouře mozků“, každý nápad/názor, se kterým přijdeš, má svou cenu, nic zde necenzurujeme
- „Co děláš místo toho, abys šel/šla do školy? Pokud jsi nikdy nebyl/a za školou (a jsi k sobě maximálně upřímná/upřímný), co si myslíš, že dělají ti, kteří za ni chodí?!

- „Jaké jsou podle Tebe nejčastější důvody chození za školu?“

např.: strach ze šikany, ve škole je nuda a nebaví mě to, nezvládám učivo, bojím se zkoušení nebo písemky, „školu prostě nenávidím“, bojím se učitele, který si na mě zasedl, nechce se mi vstávat, je to vzrůšo – adrenalin (dělám něco zakázaného)

- „Jaké z toho můžou být problémy?“ (postih pro mě, rodiče), „Máš už s něčím z toho zkušenost a chceš se o ni podělit s ostatními?“

např.: důtka třídního učitele nebo ředitelská, výchovné problémy – snížený stupeň z chování, vyhazov ze školy, zklamu lidí, které mám rád (rodiče, učitele, kamarády, sebe, pracovníky NC), výchovná a přestupková komise, povinná návštěva psychologa nebo psychiatra, dohled sociálního kurátora nebo pracovníka PMS, návrh na pobyt v diagnostickém ústavu, umístění do výchovného ústavu, budu mít soud a dostanu podmínku, rodiče za mě budou muset zaplatit pokutu, odebrání dávek státní sociální podpory, odebrání dětí (OSPOD)

- uzavření techniky, „vypíchnutí“ nejdůležitějších bodů, doporučení pro vlastní život – porovnání docházky do školy (ZŠ X SŠ) a do zaměstnání (omlouvání absencí u zaměstnavatele)

3. Průběh řešení neomluvených absencí ve škole – časová dotace 10 minut

- předání základních informací: do kdy je rodič povinen omluvit své dítě (do 3 dnů), potvrzení od lékaře o absenci ve škole, kdy omlouvá rodič, třídní učitel, ředitel školy – každá škola toto může mít jinak nastaveno, výchovné komise, předání podnětu na OSPOD a MP, přestupková komise – platební sankce pro rodiče, trestný čin – neposílání dětí do školy

PŘESTÁVKA 10 minut

4. „Výchovná komise“ – přehrání modelové situace – časová dotace 30 minut

- vysvětlení pojmu modelová situace, příprava scény
- rozdělení rolí (podle počtu účastníků): třídní učitel, pracovník oddělení sociálně právní ochrany, policista, ředitel školy, matka, „problémový žák“, alespoň 2 pozorovatelé – vysvětlení, co se od každé role očekává a jaké zastává stanovisko, krátká doba na přípravu, přehrání modelové situace
- reflexe pocitů – jak jsem se v dané roli cítil – co mi šlo a nešlo, chtěla bych někdy být v této roli?, reflexe od ostatních účastníků skupiny – jak mě v dané roli vnímali, reflexe ze strany pozorovatelů – co je zaujalo, co bylo zajímavé, co byl klíčový moment, doporučení pro „herce“
- „Co mi to připomnělo? Zažil/a už jsem ve svém životě něco podobného?“
- pro tuto techniku je velmi důležité zajistit maximální bezpečí ve skupině, přehrání role je pro účastníky dobrovolné, musí se na to „cítit“

5. „BUBLINY LÁSKY“ – časová dotace 20 minut

- zadání techniky: samostatná práce, rozdělení záznamových archů a propisek
- „Zkuste zapsat do připravených bublin všechny své blízké, na které si právě vzpomenete a dejte jim místo ve svém životě (jak blízko jsou u vás nebo jak daleko).“

• techniku si dělají účastníci sami pro sebe, neprezentují ji před ostatními, slouží jim jako aktuální mapa vztahů a podpory, zároveň si tím uvědomují, jaký mají ke komu vztah a co od svých blízkých očekávají; pokud chtějí, mohou svou mapu ukázat vedoucímu skupiny

6. Shrnutí, závěrečná reflexe, dotazníky pro zpětnou vazbu – časová dotace 10 minut

- „cinknutí“, poslední slovo.

POUŽITÉ ZDROJE

BROŽ, M., KINTLOVÁ, P., TOUŠEK, L. *Kdo drží Černého Petra. Sociální vyloučení v Liberci, Plzni a Ústí nad Labem*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s., 2007. ISBN 978-80-86961-27-9.

FISCHER, S. *Sociální patologie. Propedeutika*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2006, s. 144. ISBN 80-7044-812-1.

GAC. *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*. [online] [cit. 19.11.2012]. Dostupný na: http://www.mpsv.cz/files/clanky/3043/Analyza_romskych_lokalit.pdf

HERZOG, A. et. al. 2005. *Pojmosloví Nizkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [online]. [citováno 15.3.2013]. Dostupný na: http://www.streetwork.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=186

HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004, 176 stran. ISBN 80-7178-927-5.

HRUBÝ, M. Sociální diskriminace v Bílině. In JÁRA, M. (ed.) *Sociální diskriminace pod lupou. Metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení a zaměstnávání*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-7-6.

JÁRA, M. (ed.) *Sociální diskriminace pod lupou. Metodika identifikace diskriminačního jednání a doprovodných negativních jevů v bydlení a zaměstnávání*. Praha: Otevřená společnost, o.p.s., 2006. ISBN 80-903331-7-6.

Kontaktní práce. Praha: Česká asociace streetwork, 2007.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.

MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

Motivační rozhovory. [on-line] [cit. 17.4.2013]. Dostupné z <http://motivacnirozhovory.cz/>

MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno: Masarykova univerzita, 2001, s. 104. ISBN 80-210-2511-5.

O lokalitě Bílina. [on-line] [cit. 15.2.2013]. Dostupné z <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-bilina>

RACEK, J., HERZOG, A. *Fenomén NZDM, tedy nizkoprahových zařízení pro děti a mládež*. In: *Kontaktní práce*. Praha: Česká asociace streetwork, 2007.

Sociálně preventivní aktivity pro mládež. [on-line] [cit. 15.3.2013]. Dostupné z http://spam.osmosty.cz/o_projektu-cs

SVOBODA, Z.; MORVAYOVÁ, P. a kol. *Schola Excludus*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2010. ISBN 978-80-7414-221-5.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004, s. 872. ISBN 80-7178-802-3.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro sociální pracovníky 2*. Díl. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2003, s. 100. ISBN 80-7083-730-6.

Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit [on-line] [cit.29.10.2012] GAC pro MŠMT, 2009. Dostupné z: < <http://www.msmt.cz/pro-novin-are/jake-jsou-vzdelanostni-sance-deti-ze-socialne-znevychodujiciho>>

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách. [online] [cit. 29.10.2012] Dostupné z <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7372/108_2006_Sb.pdf>

METODIKA
MOTIVAČNÍCH A PODPŮRNÝCH
AKTIVIT PRO MLÁDEŽ

LADA ŠŮLÁKOVÁ

© Člověk v tísní, o. p. s., 2013

Publikaci k vydání připravila regionální pobočka v Bílině
(www.clovekvtsni.cz/bilina)

ISBN: 978-8087456-39-2

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Projekt „Preventivní, motivační a podpůrné programy sociální integrace v Bílině“ je financován z ESF prostřednictvím OP LZZ a ze státního rozpočtu ČR.

ISBN: 978-8087456-39-2